

Obrana a krízový manažment vo verejnej správe¹

Anotácia: Štúdia má za ambíciu priblížiť základné obsahové časti problematiky krízového manažmentu v segmente obrany štátu, prezentovať spojitosti vojenských a nevojenských ohrození a vojenských a nevojenských krízových situácií. Jej zameranie napĺňa jeden z cieľov integrovanej vedeckovýskumnej úlohy „Teória a metodológia krízového manažmentu vo verejnej správe ako aplikovanej vednej disciplíny a transfer jeho poznatkov do praxe subjektov verejnej správy“ a čiastkovej vedeckovýskumnej úlohy „Získavanie, spracovanie a využívanie poznatkov krízového manažmentu vo verejnej správe v praktickej riadiacej činnosti pracovísk krízového manažmentu miestnej štátnej správy“² s tým, že štúdia predkladá základné kontúry modelu systému krízového manažmentu v oblasti obrany, približuje základné pojmy a naznačuje tendencie vývoja.

Kľúčové slová: Obrana štátu, krízový manažment, vojenské krízové situácie, bezpečnostný systém, obranný systém, bezpečnostné prostredie, sily krízového manažmentu, prostriedky krízového manažmentu, podpora obrany, obranný potenciál

Úvod

Proces konštituovania prvkov a následne systému krízového manažmentu verejnej správy je priamo závislý od rozvoja foriem ľudských pospolitostí a sociálnych systémov. Práve ich kvalita a historický vývojový stupeň predurčovali, do akej miery sa konkrétna spoločnosť vedome pripravovala na reálne, ako aj potenciálne formy ohrozenia. Prírodné katastrofy a apokalypsy, epidémie a pandémie, ozbrojené násilie a vojnové konflikty boli základné oblasti, v ktorých sa spoločnosť učila odolávať hrozbám a realizovala opatrenia na zaistenie historicky podmienenej bezpečnosti. Proces poznania foriem a rozsahu ohrozenia, uchovaná, predávaná a zovšeobecňovaná skúsenosť z oblasti zaistenia bezpečnosti, spôsobilosť odolávať a odrážať útoky, foriem ochrany obyvateľov, zaistenia bezpečnosti a prosperity ohrozovanej spoločnosti viedli k nerovnomernému procesu tvorby častí prvkov systému krízového manažmentu a jeho pozvoľnému konštituovaniu.

Na základe zdrojov ohrozenia sa pozornosť sústreďovala na dva základné okruhy, a to vnútornú bezpečnosť a vonkajšiu bezpečnosť, s tým, že za zdroje ohrozenia boli v najširšom chápaní prezentované prírodné a civilizačné zdroje ohrozenia alebo ich kombinácie. Práve oblasť civilizačných ohrození spojených s ozbrojeným násilím sa stala v historickom vývoji ľudstva oblasťou, ktorá zaznamenala grandiózny rast, aj keď odráža smutnú oblasť našich dejín. Vnútroštátne, ako aj vonkajšie použitie vojenskej sily sa stávalo s rastom počtu príslušníkov armád a využívaných bojových prostriedkov zložitejšie, kladlo vysoké nároky na organizáciu vojsk, ako aj na ich zabezpečenie z bojujúcich strán alebo skupín podporujúcich vojnový konflikt. Optimalizovali sa vzťahy a procesy súčinnosti vojsk na vojnovom ťažení a v domácom zázemí – tyle. V protiklade s týmito procesmi sa vojnové strany učili víťaziť, ako aj prežiť v kvalitatívne zmenených podmienkach zvýšenej potreby získavania zdrojov surovín, potravín, finančných prostriedkov, ľudských zdrojov, širokej podpory vojsk, ako aj zabezpečenia krízového – t. j. vojnového stavu spoločnosti.

Praktické skúsenosti a poznatky z rôznych foriem vojenského ohrozenia, z bojovej činnosti (z potrebnej prípravy na útočnú bojovú činnosť alebo obranu) sa časom

---

¹ Príspevok bol spracovaný v rámci prípravy vysokoškolskej učebnice „Obrana a krízový manažment vo verejnej správe“, Akadémie Policajného zboru v Bratislave a Akadémie ozbrojených síl generála Milana Rastislava Štefánika v Liptovskom Mikuláši.

² Bližšie: BUZALKA, J. „Získavanie, spracovanie a využívanie poznatkov krízového manažmentu vo verejnej správe v praktickej riadiacej činnosti pracovísk krízového manažmentu miestnej štátnej správy.“ Záverečná správa čiastkovej vedeckovýskumnej úlohy. 69 s.

transformovali do teórie ozbrojeného zápasu – postupne sa začala formovať vojenská veda. Taktiež skúsenosti zo života spoločnosti v krízových situáciách vojnového, ako aj nevojnového charakteru a potreba realizácie takých opatrení a zmien v živote spoločnosti, ktoré zabezpečujú prežitie spoločnosti a vojnové víťazstvo, sa stávali základom praxe a teórie krízového manažmentu spoločnosti. Práve preto vojenská veda v sebe zahŕňa významné časti krízového manažmentu spoločnosti v oblasti prípravy obrany, zachovania vonkajšej bezpečnosti, ako aj využitia vojenskej sily na zabezpečenie vnútornej bezpečnosti v mnohých oblastiach. A súčasne krízový manažment verejnej správy v oblasti obrany štátu využíva široké spektrum poznatkov iných vied, nevynímajúc vojenskú vedu. Svoju pozornosť v oblasti obrany zameriava krízový manažment verejnej správy aj na formulovanie bezpečnostnej a obrannej stratégie, na zdroje súčasného vojenského a nevojenského ohrozenia, ich monitoring a analýzu, na tvorbu a zdokonaľovanie bezpečnostného a obranného systému. Pretože **obrana štátu** je súbor činností, opatrení a mechanizmov, prostredníctvom ktorých štát vytvára predpoklady na zachovanie požadovaného stavu – mieru a bezpečnosti, zvrchovanosti a územnej celistvosti, zabezpečuje nedotknuteľnosť hraníc a splnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o spoločnej obrane proti napadnutiu a ďalších medzinárodných zmlúv. **Krízový manažment verejnej správy** realizuje teoretické, ako aj praktické činnosti, zamerané na zabezpečenie reálne možnej úrovne bezpečnosti vo všetkých oblastiach, nevynímajúc krízy vojenského charakteru.

I. Krízový manažment verejnej správy v oblasti obrany štátu a regiónu

Uplynulé storočie sa stalo významným akcelerátorom skúseností a obdobím formulovania fundamentálnych teoretických záverov a východísk v oblasti krízového manažmentu verejnej správy. Kumulácia a doposiaľ nepoznaný rozsah androgénnych ohrození (sociogénnych – najmä vojnových konfliktov, technogénnych, environmentálnych ohrození) a prírodných ohrození (záplavy, sucho, zemetrasenie, cunami, epidémie a pod.) viedli ku komplexnému chápaniu bezpečnosti štátov a ľudstva na jednej strane a k hľadaniu nástrojov zvyšovania bezpečnosti štátu a občanov komplexne a systémovo na druhej strane. Pozornosť sa v oblasti bezpečnosti orientovala na dôležité segmenty života spoločnosti: politický, ekonomický, vojenský, hospodársky, informačný, environmentalistický, v rovine vonkajšej bezpečnosti – zachovania štátnej suverenity, mierového riešenia konfliktov, vzájomnej medzinárodnej pomoci a spolupráce, ako aj vo vnútornej rovine, najmä pri ochrane obyvateľov v akejkoľvek krízovej situácii.

Výsledkom poznania a získaných skúseností ľudstva je formulácia premisy krízového manažmentu, že ohrozenia a krízy sú súčasťou ľudskej existencie a že je možné za pomoci prírodných a spoločenských vied tieto reálne zdroje ohrozenia pomerne presne identifikovať a spoznať. Ich praktické poznanie a vedecké identifikovanie sa stalo základom postupnej tvorby teoretických východísk krízového manažmentu vo verejnej správe, konštituovania a tvorby efektívnej organizácie štátnej správy a samosprávy s pomerne presne vymedzenou pôsobnosťou a úlohami, ktoré musí plniť a zabezpečovať pri obrane štátu a spojencov, ochrane života, zdravia materiálnych a nemateriálnych spoločenských hodnôt a životného prostredia.

Reálne široké spektrum rizík a ohrození vyvolalo potrebu špecifických opatrení, nástrojov, síl a prostriedkov, ktoré vyústili do situácie, že krízový manažment verejnej správy sa do značnej miery diferencoval a „špecializoval“, ale napriek tomu sa organizačne aj systémovo prelína. Tieto procesy diferenciacie a špecializácie sú podmienené oblasťami spoločenského života, do ktorých konkrétna forma krízy buď zasiahla, alebo môže zasiahnuť potrebou adekvátnej preventívnej reakcie v čase latencie krízy, jej priebehu, ako aj po

skončení krízy v jednotlivých rovinách manažmentu, na úrovniach opatrení spoločenstva štátov, štátu a regiónu. Práve tieto skutočnosti v jednote s ich vedeckým poznaním viedli k potrebe vzniku a rozvoju krízového manažmentu verejnej správy, ako aj krízového manažmentu regiónu v čase nevojenských a vojenských krízových situácií, ako samostatných vedných disciplín s vlastným predmetom teoretického a praktického záujmu.

Na základe historických skúseností a získavaných vedeckých poznatkov sa postupne vymedzoval predmet krízového manažmentu vo verejnej správe. ***Predmetom krízového manažmentu verejnej správy*** sa stali najmä reálne, ale aj potenciálne deje, situácie, stavy a činnosti spoločnosti, najmä v oblasti bezpečnosti, minimalizácie, ako aj odstránenia strát a následkov ničivých faktorov jednotlivých typov a druhov kríz,³ riadenia rizika, preventívnych činností a i. realizovaných vo verejnom záujme a v záujme bezpečného života spoločnosti a občana.

Východiskom pre krízový manažment verejnej správy na jednotlivých úrovniach je vedecké poznanie a charakteristika bezpečnostných rizík a ohrození, krízových situácií, mimoriadnych udalostí a tomu zodpovedajúca špecifikácia opatrení a úloh v oblasti bezpečnosti. Medzi základné prístupy riešenia miesta a úlohy krízového manažmentu vo verejnej správe je členenie jeho úloh, štruktúry, síl a prostriedkov na plnenie úloh do dvoch kvalitatívne rozličných stavov spoločnosti, a to stavu spoločnosti v čase mieru, a v protiklade s týmto stavom – v čase vojny. Toto členenie uvádzajú autori ako primárne vzhľadom na predmet ich záujmu, a to obranu a krízový manažment verejnej správy. Uvedené stavy spoločnosti – štátu, regionálneho alebo kontinentálneho spoločenstva štátov, medzikontinentálneho alebo svetového spoločenstva štátov vymedzujú základnú charakteristiku, ako aj osobitosti krízového manažmentu verejnej správy (medzinárodnej – globálnej správy), podstatu ich existencie, základné poslanie, zameranie a predmet činnosti. Prezentovaný prístup zodpovedá tradičnému členeniu bezpečnosti štátu na vnútornú a vonkajšiu bezpečnosť, kde práve vo vonkajšej oblasti tvorí najmä vojenské a teroristické ohrozenie štátu samostatnú oblasť a je reakciou na ohrozenia, riziká a krízové situácie vojenského a nevojenského charakteru. Získaná historická skúsenosť národov a štátov, reálny a vedecky prognózovaný stav o tendencii vývoja bezpečnostného prostredia je rozhodujúci aj pre smerovanie a rozvoj krízového manažmentu verejnej správy. Prítom sústredený a komplexný prístup všetkých dostupných nástrojov štátu je strategickou požiadavkou ich efektívneho pôsobenia pri ochrane bezpečnostných a obranných záujmov štátu.⁴

Postavenie a úlohy krízového manažmentu verejnej správy v oblasti obrany sú determinované historickým vývojom, ktorý sformoval reálnu bezpečnostnú situáciu, ktorá na základe teoretických prístupov, ideologických koncepcií je diferencovane osvojovaná politickou nadstavbou spoločnosti a vládnucimi politickými stranami. Mocenské orgány štátu reagujú na bezpečnostnú situáciu a zdroje ohrozenia v bezpečnostných koncepciách štátu, vytvárajú legislatívne zázemie pre krízový manažment v jednotlivých oblastiach života spoločnosti, kreujú organizačné štruktúry, uvoľňujú finančné prostriedky na tvorbu a zabezpečenie síl a vecných prostriedkov výkonných orgánov krízového manažmentu, realizujú prípravu zákonom vymedzených subjektov a občanov na činnosti v krízových situáciách. Dynamický a nerovnomerný vývoj bezpečnostného prostredia, ohrození a vznikajúcich rizík viedli k vzniku a rozvoju jednotlivých častí systému krízového manažmentu verejnej správy, alebo ich transformácii na nové. Tieto skutočnosti ovplyvňovali aj miesto krízového manažmentu verejnej správy v systéme manažmentu verejnej správy. V obdobiach, keď bola spoločnosť postihnutá, alebo jej hrozilo konkrétne ohrozenie, bola patričnej oblasti venovaná zvýšená pozornosť, v období latentnej fázy ohrozenia bola pozornosť spoločnosti v danej oblasti znížená. Tomuto

³ Pozri: BUZALKA, J. *Krízový manažment vo verejnej správe*. s.19.

⁴ KELEMEN, M. et al.. The comprehensive approach: an effective tool in the pursuit of national security and defense interests? s. 79.

vývoju zodpovedá aj turbulencia postavenia a úloh krízového manažmentu verejnej správy v oblasti obrany.

Riešenie otázok bezpečnosti, obrany, obrannej stratégie a obrannej politiky nie je možné bez vedeckej analýzy a vyhodnotenia vojenských a nevojenských výziev, rizík, ohrození, aktuálnej vojensko-bezpečnostnej situácie, vypracovania podrobných pravdepodobných scenárov vývoja, stanovenia reálnych stratégií a vypracovania adekvátnych obranných plánov. Z uvedených dôvodov nie je možné úspešné zabezpečenie obrany bez monitoringu bezpečnostných hrozieb a z nich vyplývajúcich konkrétnych zdrojov vonkajšieho ohrozenia. Bezpečnostné hrozby chápeme ako rizikové javy, ktorých vývojový stav vytvára aktuálnu možnosť narušenia bezpečnosti alebo stability príslušného systému, t. z. vytvára stav nebezpečenstva⁵. **Monitoring bezpečnostných hrozieb a zdrojov ohrozenia** je systém činností príslušných orgánov slúžiaci na poznanie reálnej skutočnosti – možných zdrojov ohrozenia na záujmovom území a v oblastiach života štátov s potenciálom rôznych hrozieb, činností realizovaných z časového hľadiska sústavne a kontinuálne, prebiehajúci v období mieru pred začatím vojnového konfliktu, v priebehu vojnového konfliktu, ako aj po jeho skončení a nastolení mieru. Monitoring zdrojov ohrozenia zahŕňa identifikáciu širokého spektra civilizačných ohrození (agrogénne, sociogénne, technogénne, a kombinované), lebo práve každé z týchto ohrození, sa môže stať zdrojom ohrozenia štátnosti, zdravia, životov a majetku občanov a aktivizácie obranného mechanizmu štátu a zmluvného vojenského spoločenstva. Monitoring bezpečnostných hrozieb a zdrojov ohrozenia disponuje vlastným informačným systémom, ktorý je špecifickou súčasťou informačného systému krízového manažmentu. Na základe vedeckej analýzy dokumentov – Bezpečnostná stratégia SR 2005 a Obranná stratégia SR 2005 je možné vyvodit' premisy, že do zdrojov ohrozenia nášho štátu a regiónov je žiaduce začlenit': 1. nevojenské zdroje ohrozenia aktivujúce vojenskú činnosť alebo potenciálne militantné činnosti; 2. vojenské ohrozenia vychádzajúce zo súčasných bezpečnostných hrozieb. Súčasné bezpečnostné hrozby sú početnejšie, rôznorodejšie a majú rôznu intenzitu, ako aj ničivú silu. Vyžadujú si permanentné skúmanie a analýzu s využitím moderných metód a prístupov.⁶ Medzi tieto hrozby v súčasnosti patrí: terorizmus, šírenie zbraní hromadného ničenia a ich nosičov, zlyhávajúce štáty, regionálne konflikty, organizovaný zločin, nelegálna a nekontrolovateľná migrácia a nevyvážený demografický vývoj, aktivity cudzích spravodajských služieb, globalizácia, zvyšujúci sa vplyv neštátnych činiteľov, radikálny nacionalizmus a neznášanlivosť, ekonomická nerovnováha vo svete, závislosť štátov od životne dôležitých zdrojov vrátane potravín, živelné pohromy, havárie a katastrofy. V kontexte uvedených skutočností treba zdôrazniť, že základnou tendenciou vývoja bezpečnostného prostredia je prehľbovanie nestability, neurčitosti a nepredvídateľnosti jeho vývoja vo svete, ako dôsledok rastúceho počtu zlyhávajúcich štátov a negatívneho vplyvu niektorých neštátnych činiteľov. Vojenské ohrozenia SR predstavujú také skupiny činností štátu alebo koalície štátov, prípadne organizácií (najmä teroristických), ohrozujúce bezpečnosť nášho štátu, zahrňujúce hlavne bezprostredné použitie vojenských síl a prostriedkov, ako aj sprostredkované nepriame použitie vojenských síl a prostriedkov proti nám a našim spojencom. Reakciou na tieto tendencie je rastúca snaha medzinárodného spoločenstva, ako aj Slovenskej republiky hľadať najmä spoločné preventívne a efektívne prostriedky, ako týmto prejavom čeliť. Kľúčovou otázkou zostáva aj systematická príprava profesionálneho personálu na národnej a medzinárodnej úrovni.⁷

Slovenská republika a jej spojenci flexibilne reagujú na meniace sa bezpečnostné hrozby s cieľom obmedziť, až eliminovať ich negatívny dosah na bezpečnosť občana, štát

⁵ MIKOLAJ, J. et al. Krízový manažment ako spoločenskovedný problém. s. 19.

⁶ JURČÁK, V., SPILÝ, P. Využitie situačného riadenia na predikciu bezpečnostných hrozieb a rizík. s. 61.

⁷ KELEMEN, M. et al. Medzinárodné projekty edukácie personálu a výchova doktorandov v oblasti bezpečnosti, obrany a zahraničných aktivít ochrany osôb a majetku. s. 235.

a spojencov. Realizujú také opatrenia, ktoré zabezpečujú bezpečnosť občanov a štátu v stabilnom a predvídateľnom prostredí, upevňujú stabilitu a realizujú aktívnu mierovú politiku, preferujú predchádzanie konfliktom a urovnávanie krízových situácií v súlade s medzinárodným právom a budovaním dôvery. Aktívna politika prevencie nemôže celkom vylúčiť riziko reálneho medzištátneho konfliktu s použitím vojenských prostriedkov. Práve preto je realizovaný súbor obranných opatrení v dobe mieru na úrovni štátu, ako aj regiónov, lebo sú pravdepodobné riziká vojenských ohrození, aj keď analytické materiály uvádzajú nízku pravdepodobnosť rozsiahleho ozbrojeného konfliktu, ale s vysokým vplyvom na životné záujmy SR.⁸

Hľadanie optimálnej, ako aj reálnej, bezpečnostnej strategickej koncepcie vyústilo do voľby euroatlantickej strategickej orientácie SR, ktorá našla svoje vyjadrenie v požiadavke, definovaní, formovaní a aktívnej realizácii Európskej bezpečnostnej a obrannej politiky (EBOP). Kvalitatívne nová situácia v oblasti bezpečnostnej a obrannej stratégie nastala po roku 2004, keď sa Slovenská republika stala členom NATO a EÚ a odkedy je spoločným garantom kolektívnej bezpečnosti a stability v súlade so spojeneckými zmluvami a vzájomnými záväzkami. Tieto organizácie sa stali pre SR hlavnou platformou rozvoja spolupráce v euroatlantickom priestore. Zachovanie a rast ich jednoty a adaptácia na nové hrozby sú základným predpokladom budovania potenciálu európskej bezpečnostnej a obrannej politiky. Integrácia do euroatlantických bezpečnostných a európskych politických štruktúr vytvorila priaznivé podmienky na úspešné riešenie bezpečnostných problémov a aktívne spoluvytváranie zahraničnej politiky EÚ, ako aj na presadzovanie plnenia cieľov stanovených Európskou bezpečnostnou stratégiou (EBS), a stala sa základom pre vlastné bezpečnostné stratégie, a to dokumenty – Bezpečnostná stratégia SR 2005 a Obranná stratégia SR 2005, schválené Národnou radou Slovenskej republiky v septembri roku 2005. Prijaté stratégie štátu sú výsledkom konštituovania filozofie prístupov k zložitým problémom súčasnosti, s rešpektovaním štátno-bezpečnostných záujmov SR.

Bezpečnostnou politikou štátu pritom rozumieme komplexný súbor cieľov, zásad, postupov a opatrení štátu na zaručenie bezpečnosti štátu a jej občanov. Integruje v sebe obrannú, zahraničnú, vnútro-bezpečnostnú, ekonomickú, sociálnu, environmentálnu a ďalšie dimenzie. Poslaním bezpečnostnej politiky SR realizovanej jednotlivými subjektmi verejnej správy je aktívne pôsobiť na bezpečnostné prostredie, tak aby chránila, podporovala, obhajovala, bránila a presadzovala bezpečnostné záujmy SR. Pri realizácii svojich bezpečnostných záujmov SR vychádza zo suverénneho práva na zaručenie vlastnej bezpečnosti, ktorá vychádza z práva na individuálnu a kolektívnu sebaobranu.⁹

Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 2005¹⁰ vymedzila zásadné východiská realizácie bezpečnostnej politiky SR a ochrany bezpečnostných záujmov štátu, s cieľom zaručiť požadovanú a historicky možnú úroveň bezpečnosti občana a štátu. Ciele a úlohy Bezpečnostnej stratégie Slovenskej republiky sú zamerané na bezpečnosť občana a štátu a na stabilitu a predvídateľnosť bezpečnostného prostredia. Bezpečnostná stratégia SR 2005 ako bezpečnostný dobový dokument je formulovaná na základe získaných skúseností a osvojeného systému poznatkov. Vychádza zo skutočnosti, že teoretické a praktické východiská pre bezpečnostnú politiku a bezpečnostný systém štátu sú optimálne na konštituovanie adekvátneho bezpečnostného potenciálu obrany a ochrany, že pomôžu

⁸ Pozri: Obranná stratégia Slovenskej republiky 2005. časť 3 a 4.

⁹ Pozri: Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 2005. čl. 6.

¹⁰ Bezpečnostná stratégia SR 2005 je bezpečnostno-politický dokument, ktorý aplikuje komplexný prístup k bezpečnostným hrozbám, identifikuje sociálne, politické, vojenské, ekonomické, informačné, environmentálne a kultúrne výzvy a hrozby a je východiskom realizácie bezpečnostnej politiky štátu, budovania bezpečnostného systému SR a adekvátnej funkčnej, ako aj kapacitnej spôsobilosti jednotlivých častí tohto systému, je východiskom tvorby zákonných noriem a praktickej politickej a hospodárskej činnosti výkonnej štátnej a samosprávnej moci.

k zabezpečeniu stability a vytvoreniu predvídateľného bezpečnostného prostredia. Rozhodujúcim poslaním bezpečnostnej stratégie je reálne a správne nasmerovať bezpečnostnú politiku na výstavbu a rozvoj bezpečnostného systému, ako aj adekvátneho bezpečnostného potenciálu, nutného na zabezpečenie bezpečnosti občana a štátu. Bezpečnostná a obranná stratégia štátu je tiež východiskom strategického hodnotenia obrany Slovenskej republiky ako motora budovania a rozvoja ozbrojených síl štátu a ďalších inovácií bezpečnostných dokumentov SR.

Obranná stratégia Slovenskej republiky identifikuje určujúce tendencie vývoja bezpečnostného prostredia pre oblasť obrany a charakterizuje novú dimenziu jej obrannej politiky. Určuje jej základný cieľ, požiadavky na efektívnu obranu, ako aj na spôsobilosti ozbrojených síl Slovenskej republiky a ostatné súčasti systému obrany štátu.¹¹ Obranná stratégia SR 2005¹² je bezpečnostno-politický dokument, ktorý konkretizuje uvedené charakteristiky. Koncepcia obrannej stratégie je vyváženým substrátom politických, diplomatických, ekonomických, vedecko-technických, vzdelávacích, bezpečnostných a vojenských stratégií, realizovaných na dosiahnutie požadovanej úrovne obrany štátu a ochrany obyvateľstva. Vyjadruje jej dlhodobé základné ciele a stanovuje prostriedky a postupy nutné na jej realizáciu.

Bezpečnostná stratégia SR a Obranná stratégia SR vymedzujú požiadavky na bezpečnostný systém SR, ktorý sa vyvíja ako zložitý systém činností, vzťahov, materiálnych a nemateriálnych prostriedkov a kompetencií zákonmi uvedených subjektov – orgánov štátnej správy a samosprávy, ozbrojených síl a zborov, záchranných a havarijných zborov a služieb, činností právnických osôb a občanov, vzájomných vzťahov týchto subjektov v ochranných a obranných činnostiach. Bezpečnostný systém je konštituovaný tak, aby disponoval kvalitami, ktoré mu umožnia v prípade očakávaných alebo neočakávaných ohrození zabezpečiť rôzne úrovne prežitia a fungovania spoločenského organizmu.¹³ Na zabezpečenie týchto základných úloh je tento vytváraný ako otvorený, pružný a vyvíjajúci sa systém, s mnohonásobne prepojenou sieťou vzťahov v jednotlivých rovinách a úrovniach častí systému (subjektov systému) a podsystémov, ktoré umožňuje adekvátnym spôsobom odpovedať – reagovať na reálne, ako aj potenciálne ohrozenia. Konštituovanie teoretických východísk bezpečnostnej stratégie na danom stupni poznania a rozvoja objektívnej reality a ich osvojenie a praktická realizácia predstaviteľmi zákonodarnej a výkonnej štátnej moci tvorí podstatu bezpečnostnej politiky SR, ktorá je nástrojom formovania a tvorby bezpečnostného systému.

Bezpečnostný systém SR predstavuje mnohorozmerný súbor subsystémov podieľajúcich sa na tvorbe a garancii vonkajšej a vnútornej bezpečnosti. Skladá sa z politických, ekonomických, humanitných, právnych, sociálnych, kultúrnych, historických, vojenských, vnútro-bezpečnostných a ekologických prvkov a ich vzájomných väzieb. Bezpečnostný systém sa člení na: podsystém riadenia, podsystém obrany a podsystém vnútornej bezpečnosti a ochrany verejného poriadku.

Na zabezpečenie obrany SR vznikol systém obrany, ktorý je predurčený na riešenie rizík a ohrození vojenského charakteru. Je determinovaný rozsahom, intenzitou, aktuálnosťou, realnosťou a osobitosťou rizík vojenského ohrozenia a terorizmu. Vojenské ohrozenie a terorizmus determinujú adekvátne sily a prostriedky jednotlivých prvkov systému obrany v činnostiach, čase a priestore, ozbrojených síl na zabezpečenie obrany štátu a jeho

---

¹¹ Obranná stratégia Slovenskej republiky 2005. čl. 2.

¹² Obranná stratégia SR 2005 je bezpečnostno-politický dokument, ktorý identifikuje určujúce tendencie vývoja bezpečnostného prostredia pre oblasť obrany a charakterizuje novú dimenziu jej obrannej politiky. Stanovuje jej základný cieľ, požiadavky na efektívnu obranu, ako aj na spôsobilosti ozbrojených síl Slovenskej republiky a ostatné súčasti systému obrany štátu.

¹³ Pozri: BUZALKA, J. *Krízový manažment vo verejnej správe*. s. 130.

obyvateľstva. Systém obrany SR predstavuje účelné usporiadanie častí systému, vnútorných väzieb a vzťahov vo vertikálnej a horizontálnej rovine, ktorý tvorí súhrn činností, vzťahov, materiálnych prostriedkov a kompetencií zákonom vymedzených subjektov, prostredníctvom ktorých ministerstvá a ostatné ústredné orgány štátnej správy, súdy a prokuratúra, orgány miestnej štátnej správy, obce a vyššie územné celky, právnické a fyzické osoby oprávnené na podnikanie a občania vytvárajú predpoklady na zabezpečenie obrany štátu a na plnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o spoločnej obrane proti napadnutiu. Systém obrany SR tvorí významnú samostatnú súčasť celkového bezpečnostného systému SR. Systém obrany SR je tvorený najmä: podsystemom riadenia obrany, výkonným podsystemom obrany, podsystemom podpory a zabezpečenia obrany, ako aj podsystemom spojeneckej spolupráce a súčinnosti Ozbrojených síl SR a NATO. Podsystem riadenia obrany vytvára predpoklady na realizáciu záväzných noriem ústredných orgánov štátu, orgánov miestnej štátnej správy a samosprávy pre oblasť obrany v krízových situáciách, vytvára a optimalizuje vzájomné väzby a súčinnosť medzi vrcholnými orgánmi štátu navzájom, medzi týmito orgánmi a ostatnými výkonnými a zabezpečovacími orgánmi; Výkonný podsystem obranného systému tvoria Ozbrojené sily SR a sily spojencov; Podsystem podpory a zabezpečenia obrany má zásadný význam pre zabezpečenie funkčnosti výkonného podsystemu a vytvára základné predpoklady na prípravu v čase mieru a zabezpečenie obrany v čase vojnového stavu a vojny; Podsystem spojeneckej spolupráce a súčinnosti realizuje základný cieľ obrannej politiky nášho štátu ako aj spojencov.¹⁴

II. Sily krízového manažmentu verejnej správy štátu a regiónu pri plnení úloh obrany

Sily krízového manažmentu sú konštituované a aktivizované tak, aby boli adekvátnou protiváhou zdrojom a silám ohrozenia. V oblasti obrany a zabezpečenia bezpečnosti proti vonkajšiemu, najmä vojenskému, ale aj teroristickému ohrozeniu je pozornosť krízového manažmentu sústredená na monitorovanie prebiehajúcich kvantitatívnych a kvalitatívnych procesov vo vojenstve v globálnom, kontinentálnom, štátnom a regionálnom rozsahu a realizáciu takých opatrení, ktoré vytvárajú, posilňujú a garantujú stabilné a vyvážené bezpečnostné prostredie. Významným opatrením v tejto oblasti je rozvoj síl krízového manažmentu s akceptáciou kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien výzbroje a výstroja armád štátov, koalícií alebo štátnych či neštátnych subjektov, spôsobilých zmeniť bezpečnostné prostredie vo svoj prospech. Významným segmentom bezpečnostného prostredia je spôsobilosť štátnych a neštátnych subjektov využívať pre svoj prospech výsledky ďalšej fázy revolúcie vo vojenstve. Túto novú kvalitatívnu zmenu vo vojenstve, ktorá podstatne mení najmä „vojensko-teroristickú“ krízovú situáciu, charakterizuje spravidla:

- modernizácia zbraní a zbraňových systémov. Dôraz je položený na využívanie počítačových a družicových systémov na presnú identifikáciu cieľov a navádzanie zbraní (rakiet s plochou dráhou letu, protiraketových striel, bezpilotných lietadiel, iných inteligentných strojov a. i.) na cieľ, využívanie programovateľných riadiacich systémov velenia, využívanie nových materiálov a pod.;
- nové systémy zbraní, ich špecifické ničivé pôsobenie, ako aj nová kvalita zabezpečenia vojenských operácií;

---

¹⁴ BLAŽEK, V. *Album názorných pomôcok a vybraných materiálov k otázkam obrany a krízového manažmentu regiónu /metodická pomôcka/*. s. 14-15.

- zánik bipolárneho rozdelenia sveta na konci dvadsiateho storočia, tendencia vzniku multipolarity ohrozenia euro-amerických bezpečnostných záujmov, vznik asymetrických ohrození predurčujú spôsoby vedenia vojny a obrany v súčasnosti;
- rast významu politiky svetového a medzinárodného spoločenstva, mocností a štátov na globálnu, kontinentálnu a regionálnu bezpečnosť, rozhodujúci vplyv politiky na charakter vojny a ozbrojeného konfliktu.

Základnými silami na realizáciu úloh obrany sú Ozbrojené sily SR plniace úlohy bojovej, ako aj nebojovej činnosti, Policajný zbor SR, Zbor väzenskej a justičnej stráže, ktoré plnia okrem základných úloh aj osobitné úlohy podpory obrany, ďalej Hasičský a záchranný zbor a záchranné služby, ako aj civilná ochrana (súčasť Ministerstva vnútra SR), plniaci úlohy v rámci základných záchranných zložiek Integrovaného záchranného systému. Na úrovni regiónov je nenahraditeľná činnosť ostatných záchranných zložiek a občanov.¹⁵

Prebiehajúce zmeny bezpečnostného prostredia zotierajú ostrú hranicu medzi vonkajším a vnútorným ohrozením, kontinentálnym, štátnym a regionálnym ohrozením a vyžadujú do procesu obrany zapojiť všetky sily krízového manažmentu verejnej správy štátu a regiónu a vyžadujú ich komplexnú a diferencovanú prípravu. Súčasťou procesu prípravy na plnenie úloh obrany je priebežná modernizácia výzbroje, výstroja, materiálneho vybavenia a zabezpečenia činností síl krízového manažmentu. Preĺňanie a vzájomné dopĺňanie úloh a oblastí pôsobenia ozbrojených síl (Ozbrojených síl SR), ozbrojených bezpečnostných zborov (Policajného zboru a Zboru väzenskej a justičnej stráže), Integrovaného záchranného systému (jeho základných zložiek a ostatných zložiek) a civilnej ochrany v krízovom manažmente verejnej správy štátu a regiónov je významným predpokladom spoločného pôsobenia, asistencie a vzájomnej podpory pri plnení úloh obrany a vytváraní bezpečnostného prostredia. Optimálna realizácia poslania síl krízového manažmentu pri plnení úloh obrany je tiež podmienená jednotným velením, nasadením adekvátnych síl na elimináciu budúceho alebo existujúceho ohrozenia, kvalitnou súčinnosťou nasadených síl, harmonizáciou ich činností a prostriedkov v mieste a v čase ohrozenia (krízovej situácie).

Významnou silou krízového manažmentu vo verejnej správe pri plnení úloh obrany sú **Ozbrojené sily SR**, ktoré realizujú úlohy obrany bojovou a nebojovou činnosťou v súčinnosti so silami spojencov, ako aj za osobitnej podpory ozbrojených zborov, záchranných služieb, právnických a fyzických osôb, humanitárnych organizácií a občanov, realizujú ich na území mimo nášho štátu a mimo území spojencov, na území spojencov, ako aj na území vlastného štátu. Ozbrojené sily sú špecifickým komplexom vecných a ľudských činiteľov, vytvoreným na použitie vojenských prostriedkov, foriem a nástrojov ozbrojeného boja na zabezpečenie bezpečnosti štátu a plnenie medzinárodných záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných zmlúv o spoločnej obrane proti napadnutiu. Ozbrojené sily SR sú určené na obranu štátu proti vonkajšiemu vojenskému napadnutiu a na plnenie úloh smerujúcich k udržaniu alebo nastoleniu mieru a poriadku v súlade s Ústavou SR a zákonmi, ako aj medzinárodnými záväzkami štátu. Ozbrojené sily SR možno použiť na: ochranu štátnej hranice; ochranu a obranu stavieb a budov (objektov kritickej infraštruktúry), ako aj objektov osobitnej dôležitosti na obranu štátu; odstraňovanie následkov krízových situácií; boj proti terorizmu; pátranie po lietadlách a pri záchrane ľudských životov; zabezpečenie leteckej prepravy ústavných činiteľov; zabezpečenie leteckej zdravotníckej prepravy.

Úlohy podpory krízového manažmentu verejnej správy realizujú Ozbrojené sily SR nepriamou podporou, ktorej jadro tvorí plnenie základných činností v spolupráci so spojencami v NATO, vyjadrené vo vojenských operáciách (tzv. operáciách medzinárodného krízového manažmentu), zameraných na tvorbu a udržanie medzinárodného bezpečnostného

¹⁵ Pozri: Obranná stratégia SR 2005. čl. 47, 53.

prostredia, suverenitu a územnú celistvosť nášho štátu a vonkajšiu bezpečnosť nášho štátu. Priamu podporu krízovému manažmentu realizujú Ozbrojené sily SR podporou a asistenciou jednotlivým subjektom krízového manažmentu verejnej správy, poskytovaním všestrannej materiálnej, ako aj nemateriálnej pomoci, spravidla v rámci národných operácií krízového manažmentu, resp. integrovaného záchranného systému. Priama a nepriama podpora plnenia úloh obrany subjektmi krízového manažmentu Ozbrojenými silami SR vytvára zložitý a riadený systém zabezpečujúci jeho vysokú efektívnosť a spôsobilosť pružnej reakcie na meniace sa bezpečnostné situácie.

Ozbrojené sily SR sa podieľajú na zachovávaní verejného poriadku, vnútornej bezpečnosti nášho štátu, jeho zvrchovanosti, územnej celistvosti a nedotknuteľnosti hraníc. V rozsahu a podmienkach stanovených zákonom môžu byť Ozbrojené sily SR použité na elimináciu nevojenských ohrození alebo krízových situácií, na plnenie úloh v čase výnimočného stavu alebo núdzového stavu, pri ktorých sú ohrozené životy, zdravie a majetok občanov, pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí a krízových stavov. Tieto úlohy plnia Ozbrojené sily SR samostatne vlastnými silami alebo v spolupráci s ozbrojenými zbraňami a záchrannými službami, štátnymi orgánmi a orgánmi samosprávy, fyzickými a právnickými osobami, občanmi, pri riešení vnútroštátnych ohrození alebo kríz, a so silami spojencov pri riešení kríz, rozsahom presahujúcim štátny rámec alebo naše možnosti. Ozbrojené sily na území vlastného štátu realizujú spravidla operácie na odstránenie následkov zmiešaných a nevojenských krízových situácií vrátane operácií na podporu orgánov verejnej správy a samosprávy. Vystupujú ako posila poskytovaná na odstraňovanie následkov prírodných katastrof alebo priemyselných havárií, ak existujúce sily a prostriedky sú nepostačujúce alebo nedostatočné. Poskytujú podporu orgánom verejnej správy a samosprávy pri udržiavaní verejného poriadku, ako aj pri pomoci v boji proti terorizmu.

V rámci podpory subjektov krízového manažmentu je možné ozbrojené sily použiť napríklad na boj s terorizmom a organizovaným zločinom, na podporu protidrogových operácií, potlačanie vzbúr väzňov, likvidáciu povstaní, potlačanie nepovolených demonštrácií, zabezpečenie pokoja a poriadku počas volieb, na ochranu pri výmene peňazí a pod. Ozbrojené sily v takýchto prípadoch posilňujú políciu pri hliadkovaní, poskytujú špecialistov (výsadbárov, potápačov, pyrotechnikov, posádky špeciálnej techniky), robia pozemný a vzdušný prieskum, vytvárajú clony pri likvidácii teroristov, prehľadávajú terén, strážia štátne hranice (určené územie) v súvislosti s pašovaním drog, uzatvárajú priestory, vykonávajú eskortnú činnosť (sprievod konvojov), chránia a bránia objekty osobitnej dôležitosti, poskytujú vojenské objekty, zariadenia, materiál a techniku na výcvik polície a špeciálnych orgánov, uvoľňujú priestory vojenskej činnosti na elimináciu teroristov alebo povstalcov. Použitie síl a prostriedkov Ozbrojených síl SR v prospech krízového manažmentu verejnej správy v oblasti nevojenských ohrození má predovšetkým asistenčný, pomocný a zabezpečovací charakter.

V bezpečnostnom systéme a obrannom systéme SR zohráva významnú úlohu **Policajný zbor SR**, ako aj ostatné ozbrojené bezpečnostné zbory. Ich pozornosť je zameraná najmä na garanciu bezpečnosti občanov, širokú podporu krízového manažmentu, priame, ako aj nepriame riešenie krízových situácií, ako aj plnenie úloh obrany. Podiel Policajného zboru a Zboru väzenskej a justičnej stráže na udržaní, garancii a na tvorbe vnútornej bezpečnosti a podpory obrany SR, ako významného predpokladu plnenia komplexu úloh v období krízových situácií vyššie uvedených systémov,¹⁶ je zdôraznený najmä skutočnosťami, ako sú:

---

¹⁶ Pozri napríklad: Obranná stratégia Slovenskej republiky 2005. čl. 53.

- profesionálne pripravené a adekvátne materiálne zabezpečené ozbrojené zbory, ktoré sú pripravované aj na činnosti vo všetkých krízových situáciách – núdzovom stave, výnimočnom stave, vojnovom stave, čase vojny;¹⁷
- disponujú širokými zákonmi, vymedzenými úlohami, právomocami a oprávneniami;¹⁸
- Policajný zbor je najpočetnejší ozbrojený bezpečnostný zbor štátu, počty, sily a prostriedky Zboru väzenskej a justičnej stráže zodpovedajú charakteristike plnených úloh a sú systémovo pripravované na plnenie úloh v čase mieru, ako aj vojny a vojnového stavu;
- disponujú vysokým stupňom organizovanosti a akcieschopnosti, majú optimálnu organizačnú štruktúru zodpovedajúcu skupinám úloh, na ktorých plnenie sú predurčené;
- Policajný zbor je aktívne zapojený do všetkých výkonných manažmentov krízových situácií, Zbor väzenskej a justičnej stráže je adekvátne zapojený do riešenia krízových situácií spadajúcich do spektra ich činnostného predurčenia;
- spolupracujú s orgánmi štátnej správy, ako aj samosprávy, fyzickými a právnickými osobami, občanmi v čase mieru, ako aj vojny.

Ozbrojené bezpečnostné zbory sa na plnení úloh obrany a krízového manažmentu podieľajú najmä: realizáciou svojich základných činností a úloh; realizáciou osobitných činností a úloh podľa riešenej krízovej situácie; činnosťami zameranými na plnenie úloh priprav obrany; činnosťami zameranými na podporu obrany v čase vojny a vojnového stavu.

Štruktúra systému obrany, ako aj plnenie úloh obrany v čase mieru na jednej strane a ich realizácia ozbrojenými zbormi v podmienkach vojnového stavu a vojny na druhej strane naznačuje zložitost' realizovaných činností týchto subjektov. Tá je vyjadrená v etapách prípravy na plnenie úloh obrany a podpore obrany v čase vojnového stavu a vojny, ako aj v rovine vytvárania podmienok na realizácii opatrení krízového manažmentu a v rovine aktívnej účasti vo výkonných orgánoch krízového manažmentu verejnej správy.

Uvedené ozbrojené zbory sa nezapájajú do konkrétnej bojovej činnosti s protivníkom. Ich aktívna účasť je predpokladaná v boji proti terorizmu a záškodníckym skupinám, nasadením špeciálnych jednotiek uvedených ozbrojených zborov. Úlohu podpory obrany plnia tým, že v prvom rade plnia úlohy, na ktoré sú predurčené, a zabezpečujú základnú vnútornú bezpečnosť spoločnosti a následne podľa konkrétnej situácie vystupujú najmä proti teroristickým útokom, primárne v oblastiach svojej pôsobnosti, a podľa potreby spolupracujú s ozbrojenými silami a silami spojencov. Tento prístup je vyjadrením rámca modelu podpory obrany a krízového manažmentu ozbrojenými bezpečnostnými zbormi.

Miesto a úlohy Policajného zboru vo vnútroštátnom bezpečnostnom a obrannom systéme SR sú okrem uvedených skutočností určované aj politickými nástrojmi – majúcimi výstupy v zákonných normách, materiálnom a ekonomickom zabezpečení, ako aj akceptáciou a tvorbou konkrétneho historicky viac či menej optimálneho modelu tohto ozbrojeného bezpečnostného zboru.

Základnou úlohou Policajného zboru je chrániť život a zdravie osôb a majetok, plniť úlohy vo veciach vnútorného poriadku a bezpečnosti. Pri plnení svojich úloh spolupracuje s orgánmi štátnej správy, orgánmi samosprávy obcí, s ozbrojenými silami a ozbrojenými zbormi, s právnickými a fyzickými osobami. Policajný zbor – prostredníctvom svojich príslušníkov – plní tieto základné úlohy: spolupôsobí pri ochrane základných práv a slobôd, najmä pri ochrane života, zdravia, osobnej slobody a bezpečnosti osôb a pri ochrane majetku;

¹⁷ Čl. 1 ods. 5 ústavného zákona o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.

¹⁸ Pozri: Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov, zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov, zákon č. 57/1998 Z. z. o Železničnej polícii v znení neskorších predpisov.

odhaľuje trestné činy a zisťuje ich páchatel'ov; spolupôsobí pri odhaľovaní daňových únikov, nezákonných finančných operácií a legalizácii príjmov z trestnej činnosti; vykonáva vyšetrowanie o trestných činoch a skrátene vyšetrowanie o trestných činoch; vedie boj proti terorizmu a organizovanému zločinu; zaisťuje osobnú bezpečnosť najvyšších predstaviteľov štátu a ďalších osôb určených zákonom; zabezpečuje ochranu štátnej hranice; spolupôsobí pri zabezpečovaní verejného poriadku, a ak bol porušený, robí opatrenia na jeho obnovenie; dohľadá na bezpečnosť a plynulosť cestnej premávky a spolupôsobí pri jej riadení; odhaľuje priestupky a zisťuje ich páchatel'ov; vykonáva pátranie po osobách a pátranie po veciach; vykonáva kriminalisticko-expertízu a znaleckú činnosť; spolupôsobí pri zabezpečovaní ochrany civilného letectva; plní úlohy štátnej správy a iné úlohy, ak tak ustanovujú osobitné predpisy; plní úlohy na úseku prevencie v rozsahu pôsobnosti ustanovenej zákonom.¹⁹

Obranná stratégia SR 2005 rámcovo vymedzuje aj úlohy **Integrovaného záchranného systému** formuláciou, „...bude plniť úlohy podpory obrany...“²⁰ Integrovaný záchranný systém je zákonom vymedzený súbor základných i ostatných zložiek a Policajného zboru a ich vzťahov pre vykonávanie činností, koordinovaných postupov a opatrení súvisiacich s poskytovaním pomoci v tiesni, ako aj pri zabezpečovaní ich pripravenosti. Využíva súhrn opatrení určených na rýchle vyrozumie, aktivovanie a efektívne využívanie a koordináciu síl a prostriedkov záchranných zložiek pri poskytovaní nevyhnutnej pomoci osobám v tiesni a na ochranu majetku a životného prostredia ohrozeného v dôsledku krízovej situácie. Práve zameranie zložiek záchranného integrovaného systému na poskytnutie pomoci v tiesni, keď tieseň je stav, pri ktorom je bezprostredne ohrozený život, zdravie, majetok alebo životné prostredie a postihnutý je odkázaný na poskytnutie pomoci, predurčuje oblasti, v ktorých je podpora obrany realizovaná v rôznych krízových situáciách.

Zložky Integrovaného záchranného systému²¹ realizujú plánovanie, prípravu a použitie zodpovedajúcich síl a prostriedkov v prospech plnenia úloh ozbrojených síl pri obrane nášho štátu a plnení ďalších úloh. Vykonávajú pri krízových situáciách vrátane vojnového stavu a vojny všetky činnosti spojené najmä so záchrannými (v nutnom rozsahu lokalizačnými a likvidačnými prácami) prácami, konajú v závislosti od druhu a rozsahu krízovej alebo mimoriadnej situácie. Poskytujú bezodkladnú odbornú, zdravotnícku, technickú a ďalšiu pomoc v tiesni, vykonávajú organizačné, technické a ďalšie opatrenia na poskytovanie pomoci, a vykonávajú činnosti, na ktoré sú vybavené technikou, vecnými prostriedkami a adekvátnymi silami. Zložky integrovaného záchranného systému v krízových situáciách vojenského charakteru, ako aj nevojenského charakteru realizujú súbor činností, ktorý v plnom rozsahu akceptuje ich poslanie a špecializáciu. Základné a ostatné záchranné zložky integrovaného záchranného systému, ako aj útvary Policajného zboru plnia svoje úlohy pomoci v tiesni, ale ich primárne predurčenie vymedzuje aj ich miesto a úlohy v oblasti preventívnych činností, záchranných činností, lokalizačných prác, likvidačných prác, ako aj obnovovacích prác, ktoré priamo alebo nepriamo vstupujú a realizujú úlohy v oblasti prípravy obrany a v oblasti podpory obrany²².

¹⁹ Pozri: Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov. § 2.

²⁰ Pozri: Obranná stratégia SR 2005. čl. 53.

²¹ V Integrovanom záchrannom systéme pôsobia: Základné záchranné zložky (Hasičský a záchranný zbor /Mestský hasičský a záchranný útvar hl. m. SR Bratislavy/, poskytovatelia záchrannej zdravotnej služby, kontrolné chemické laboratóriá civilnej ochrany, Horská záchranná služba, Banská záchranná služba); Ostatné záchranné zložky (Ozbrojené sily SR, obecné a mestské hasičské zbory, závodné hasičské útvary a zbory, pracoviská vykonávajúce štátny dozor alebo činnosti podľa osobitných predpisov, jednotky civilnej ochrany, obecná a mestská polícia, útvary železničnej polície, Slovenský červený kríž, iné právnické a fyzické osoby, ktorých predmetom činnosti je poskytovanie pomoci pri ochrane života, zdravia, životného prostredia a majetku; útvary Policajného zboru.

²² Pozri: Zákon č. 129/2002 Z. z. o integrovanom záchrannom systéme v znení neskorších predpisov.

Podpora obrany je realizovaná v čase mieru, ako aj vojny a vojnového stavu integrovaným záchranným systémom, poskytovaním nevyhnutnej pomoci osobám v tiesni, riešením a realizáciou záchranných prác, ochranou majetku a životného prostredia ohrozeného v dôsledku krízovej situácie a zabezpečovaním základného chodu spoločenskej infraštruktúry.

Medzi významné sily krízového manažmentu verejnej správy v oblasti obrany patrí civilná ochrana obyvateľstva. **Civilná ochrana** je systém opatrení zameraných na ochranu života, zdravia a majetku, spočívajúcich najmä v analýze možného ohrozenia a v prijímaní opatrení na znižovanie rizík ohrozenia, ako aj určenie postupov a činností pri odstraňovaní následkov mimoriadnych udalostí. Realizujú ho subjekty na rôznych stupňoch riadenia, ako sú vláda, ministerstvá, ostatné ústredné orgány štátnej správy, iné ústredné štátne orgány, obvodné úrady v sídle kraja a obvodné úrady, samosprávne kraje, obce, právnické osoby a fyzické osoby v rozsahu ustanovenom zákonom. Zákonná norma vymedzuje úlohy a opatrenia, ktoré realizuje civilná ochrana v čase krízovej situácie vojenského charakteru nasledovne: organizovanie, riadenie a vykonávanie záchranných prác, ktoré spočívajú hlavne v záchrane osôb, poskytnutí predlekárskej pomoci, vyslobodzovaní osôb a v odsunu ranených; organizovanie a zabezpečovanie hlásnej služby a informačnej služby; poskytovanie núdzového zásobovania a núdzového ubytovania; zabezpečovanie a vykonávanie ukrytia a evakuácie; vykonávanie protiradiačných, protichemických a protibiologických opatrení; organizovanie, riadenie a vykonávanie prípravy na civilnú ochranu; plánovanie, organizácia, materiálne zabezpečenie a kontrola.

V krízových situáciách nevojenského charakteru civilná ochrana realizuje aj úlohy a opatrenia v oblasti: posudzovania umiestňovania stavieb a využívania územia a dodržiavania záujmov civilnej ochrany na teritóriu pri územnom a stavebnom konaní a technických parametrov zariadení civilnej ochrany; zabezpečenia a vykonávania edičnej, vedeckovýskumnej a vývojovej činnosti v civilnej ochrane.²³

Význam civilnej ochrany obyvateľstva je zdôraznený aj v dokumente „Obranná stratégia SR 2005“, kde je zaradená medzi prvkami podpory obrany SR.²⁴ Vyjadruje stav, keď SR realizuje svoju bezpečnostnú politiku a vytvára bezpečnostný a obranný systém tak, aby bola zaručená bezpečnosť a základné podmienky na život jednotlivca a jeho ochrany pred hrozbami namierenými voči jeho životu, zdraviu a majetku. Verejná správa vytvára predpoklady a v zákonoch stanovuje povinnosti a podmienky na aktívnu, ako aj pasívnu účasť alebo podporu občanov na realizácii činností smerujúcich k príprave občanov na obranu nášho štátu, ako aj zmluvného spoločenstva, ako aj podpory obranných činností realizovaných ozbrojenými silami a orgánmi verejnej správy. Tieto činnosti občanov na rôznych pozíciách v rámci plnenia úloh krízového manažmentu alebo spoločenských funkcií sú realizovateľné za predpokladu existencie a vysokej efektívnosti systému civilnej ochrany obyvateľstva, to znamená, že funkčnosť bezpečnostného, ako aj obranného systému v krízových situáciách nevojenského, ako aj vojenského charakteru je podmienená samostatným kvalitným fungovaním systému civilnej ochrany obyvateľstva. Systém civilnej ochrany obyvateľstva je jadrom bezpečnostného systému, ako aj podsystému vnútornej bezpečnosti a podsystému obrany pri vojenských, ako aj nevojenských ohrozeniach.

III. Prostriedky krízového manažmentu verejnej správy regiónu pri plnení úloh obrany

Postupné prenikanie ľudského poznania do zložitých, rozporuplných procesov a podstaty vojen a vojenských ohrození odhaľovali a prehľbovali poznanie, že vývoj a výsledok vojny je determinovaný mnohými faktormi. Jedným z týchto významných

²³ Zákon NR SR č. 42/1994 o civilnej ochrane obyvateľstva. § 6.

²⁴ Pozri: Obranná stratégia Slovenskej republiky 2005, čl. 47.

poznatkov bolo aj poznanie o význame jednoty vonkajšej a vnútornej bezpečnosti. A práve preto jednotlivé formy verejnej správy – štátna správa, samospráva, občianske združenia a pod. majúce medzinárodný, štátny, ako aj regionálny charakter sa začali podieľať na tvorbe tejto vonkajšej a vnútornej bezpečnosti. V tejto oblasti bola aplikovaná skúsenosť, že vonkajšej nestabilite a potenciálnemu ohrozeniu je možné úspešne čeliť iba za predpokladu primeranej vnútornej bezpečnosti. Pretože zabránenie vojenskému ohrozeniu alebo vojne je podmienené charakterom politických síl, vojenským a ekonomickým potenciálom subjektov, ktoré majú záujem na vojenskej agresii alebo vojne, na jednej strane a protireakciami subjektov, ktoré proti tejto hrozbe bojujú, na druhej strane. V týchto súvislostiach je pozornosť krízového manažmentu verejnej správy sústredená na problematiku prípravy obrany, a to najmä v rovine zabránenia vzniku vojnového konfliktu a v rovine prípravy prechodu spoločnosti z jedného stavu – mieru, do druhého stavu – vojny. Takisto je pozornosť venovaná spôsobilosti spoločnosti čeliť vonkajšiemu ohrozeniu najmä spôsobom efektívnej podpory vlastných ozbrojených síl a ozbrojených zborov, síl spojencov, ako aj spôsobilosti na primeranú odozvu. Efektívnosť využitia vlastných ozbrojených síl a síl spojencov je podmienená schopnosťou štátu, štátnej správy, samosprávy a mimovládnych organizácií podporovať a mobilizovať na rôznych úrovniach všetky vnútorné sily k obrane.

Závislosť výsledkov vojnového konfliktu na pomere ekonomických síl zainteresovaných strán, ale aj na spôsobilosti mobilizácie všetkých vnútorných síl a ich maximálnej harmonizácii v krízovej situácii vojnového charakteru vymedzuje potrebu jednotného pôsobenia v hlavných oblastiach vytvárajúcich predpoklady na plnenie úloh obrany a podpory obrany. Práve fatálna závislosť od jednotného úsilia všetkých častí bezpečnostného a obranného systému zabezpečiť obranu, využiť všetky zdroje štátu a regiónu na obranu umocňuje význam jednotlivých úrovní štruktúr krízového manažmentu, ich opatrení, rozsah a kvalitu plnenia úloh.

Zabezpečenie a udržanie spoľahlivej obranyschopnosti štátu vyžaduje realizovať množinu činností už v období mieru s dôrazom na tie, ktoré sú rozhodujúce pre rýchlu mobilizáciu všetkých zdrojov, ktoré sú potrebné na porážku agresora. Medzi základné úlohy krízového manažmentu verejnej správy patrí príprava na mobilizáciu ozbrojených síl v takom rozsahu, čase a mobilizovanej kvalite záloh, že sa tým dosiahne maximálne možné zvýšenie bojovej sily. Zmenená bezpečnostná situácia v období vojenskej krízy vyžaduje na zabezpečenie plnenia úloh ozbrojených síl a síl spojencov aj realizáciu hospodárskej mobilizácie, ktorá reaguje na zmenenú situáciu a potreby spoločnosti. V oblasti hospodárskej mobilizácie osobitné miesto zohráva vojensko-obranný priemysel – tzv. špeciálna výroba. Charakter potenciálneho vojnového konfliktu predurčuje, že agresor zasadí vojenské údery na významné politické, hospodárske a sociálne ciele. Preto je v centre pozornosti všetkých subjektov krízového manažmentu verejnej správy obrana a ochrana kritickej infraštruktúry a zabezpečenie krízového zásobovania. Práve preto je mobilizácia ozbrojených síl, hospodárska mobilizácia, obrana a ochrana kritickej infraštruktúry a krízové zásobovanie významným prostriedkom krízového manažmentu verejnej správy pri plnení úloh obrany.

Významným prostriedkom zabezpečenia adekvátnej reakcie na vonkajšie ohrozenie nášho štátu a spojencov je **mobilizácia ozbrojených síl**. Ozbrojené sily musia v mieri disponovať takými počtami osôb a potrebnej techniky, aby na základe týchto počtov bolo možné organizačne zabezpečiť a úspešne mobilizáciou naplniť stanovené vojnové počty a sily, pripraviť sa na vecné plnenie poslania a úloh ozbrojených síl. Na plnenie úloh obrany v čase vojnového stavu a vojny je vytvorená vojnová organizačná štruktúra ozbrojených síl v stanovených vojnových počtoch vojakov a občanov, bojovej a inej techniky, adekvátnych vecných prostriedkov a ostatného potrebného materiálu. Mobilizácia ozbrojených síl je organizované rozvinutie ozbrojených síl na vojnovú štruktúru a počty, ktoré niekoľkonásobne preyšujú celkové mierové počty Ozbrojených síl SR, prostredníctvom hromadného

povolávania vojakov. v zálohe na výkon mimoriadnej alebo alternatívnej služby, pričom môže mať charakter všeobecnej alebo čiastkovej mobilizácie. Na zabezpečenie úloh mobilizácie sú zákonom stanovené povinnosti štátnym orgánom, obciam, fyzickým a právnickým osobám, ako aj občanom.²⁵ Mobilizáciu ozbrojených síl v súlade so zákonmi realizujú stanovené mierové organizačné štruktúry Ministerstva obrany SR za aktívneho podielu orgánov štátnej správy a samosprávy, právnických a fyzických osôb. Mobilizácia ozbrojených síl sa vzťahuje na aktivizáciu, sfunkčnenie a vybudovanie konvenčnej sily, ktorá je reakciou aj na vonkajšiu hrozbu.

Hlavným poslaním mobilizácie ozbrojených síl je realizácia doplnenia častí alebo celých ozbrojených síl osobami a vecnými prostriedkami na vojnové počty. Úspešnosť ozbrojených síl pri vedení činností na obranu štátu a spojencov (zmluvného spoločenstva) závisí od schopnosti štátu zabezpečiť:

- materiálne a personálne doplnenie ozbrojených síl vrátane zabezpečenia dopĺňania strát;
- dopĺňanie munície, vojenskej bojovej techniky, strát a spotreby ostatnej techniky a materiálov v ozbrojených silách;
- služby civilných organizácií a civilných zariadení v prospech ozbrojených síl (doprava, preprava, obnova komunikácií, obnova letísk, zdravotníctvo, technická pomoc a opravárenský servis, pohotovostné čerpacie stanice pohonných hmôt a mazív a pod.).

Prechod Ozbrojených síl SR z mierového na vojnový stav je centrálné riadený Generálnym štáбом Ozbrojených síl SR prostredníctvom veliteľov jednotlivých stupňov velenia mierovej organizačnej štruktúry, vo väzbe na mobilizačnú podriadenosť a mobilizačné úlohy jednotlivých útvarov.

Príprava na plnenie úloh obrany, ako aj mobilizácie ozbrojených síl sa vykonáva priebežne v čase mieru, v intenzite odrážajúcej medzinárodnú vojensko-bezpečnostnú situáciu, našu bezpečnostnú a obrannú politiku, medzinárodné zmluvné záväzky, stav ekonomického a technického potenciálu štátu.

Mobilizácia ozbrojených síl je proces, ktorým ozbrojené sily prechádzajú z mierovej na vojnovú organizáciu, s cieľom zabezpečiť plnenie úloh obrany a ozbrojených síl.²⁶ Mobilizáciu ozbrojených síl SR nariaďuje prezident Slovenskej republiky. Samotný proces mobilizácie má niekoľko etáp, ktoré môžu byť realizované postupne v časovej postupnosti a nadväznosti, alebo môžu byť niektoré vynechané alebo spojené; vždy je podstatná konkrétna vojensko-politická situácia. Obsahom mobilizácie ozbrojených síl je:

- hromadné povolanie vojakov v zálohe a odvedených registrovaných občanov na výkon mimoriadnej služby. Mimoriadnou službou je vojenská služba, ktorú je povinný vykonať občan, ktorému vznikla branná povinnosť v období krízovej situácie;
- nariadenie výkonu mimoriadnej služby profesionálnym vojakom, ktorí vykonávajú štátnu službu podľa osobitného predpisu a vojakom v zálohe, povolaným na výkon odbornej prípravy;
- poskytnutie vecných prostriedkov a ubytovania právnickými osobami, fyzickými osobami oprávnenými na podnikanie a fyzickými osobami;
- plnenie pracovnej povinnosti fyzickými osobami.

Mobilizácia ozbrojených síl môže byť všeobecná alebo čiastočná. Všeobecná mobilizácia sa vzťahuje na celé územie SR, na všetkých registrovaných občanov, vojakov v zálohe a profesionálnych vojakov, ktorí vykonávajú štátnu službu podľa osobitného predpisu, ako aj

²⁵ Napríklad: Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách. § 10.

²⁶ Pozri: Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky. § 2, 4.

na poskytovanie vecných prostriedkov a ubytovania právnickými osobami a fyzickými osobami oprávnenými na podnikanie a fyzickými osobami a na plnenie pracovnej povinnosti fyzickými osobami v prospech ozbrojených síl. Čiastočná mobilizácia sa môže vzťahovať na celé územie SR alebo na jeho časť; vzťahuje sa na časť registrovaných občanov, vojakov v zálohe a profesionálnych vojakov, ktorí vykonávajú štátnu službu podľa osobitného predpisu, ako aj na poskytnutie častí vecných prostriedkov a ubytovania právnickými osobami, fyzickými osobami oprávnenými na podnikanie a fyzickými osobami a na plnenie pracovnej povinnosti fyzickými osobami v prospech ozbrojených síl.

Zabezpečenie obrany štátu a regiónov si vyžaduje aj sústavu hospodárskych opatrení pre krízové stavy, s cieľom zabezpečiť poskytovanie nevyhnutných materiálnych prostriedkov a služieb pre zainteresované subjekty a občanov. Nástrojom zabezpečenia potrieb nevyhnutných na prežitie obyvateľstva, na činnosť ozbrojených síl, ozbrojených bezpečnostných zborov a ostatných zložiek počas krízovej situácie, ako aj vojnového stavu alebo vojny je **hospodárska mobilizácia**. Základným poslaním hospodárskej mobilizácie je kontinuálne uspokojovanie životne dôležitých potrieb ozbrojených síl a civilného obyvateľstva dodávkami životne dôležitých tovarov a služieb, ktoré sú nutné na zvládnutie a prekonanie krízových situácií a ich následkov.

Vláda na základe vývoja bezpečnostnej situácie vydáva nariadenie na vykonanie opatrení hospodárskej mobilizácie, toto nariadenie vlády o vykonaní opatrení hospodárskej mobilizácie sa bezodkladne vyhlasuje v tlači a vo vysielaní Slovenského rozhlasu a Slovenskej televízie a dodatočne sa vyhlasuje v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.²⁷ Nariadenie vlády o hospodárskej mobilizácii ustanovuje úlohy subjektom hospodárskej mobilizácie a pôsobnosť ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, miestnych orgánov štátnej správy, orgánov územnej samosprávy, povinnosti právnických osôb a práva a povinnosti fyzických osôb. Subjektom hospodárskej mobilizácie je: ústredný orgán, určený vládou SR, Národná banka Slovenska, Rozhlas a televízia Slovenska, obvodný úrad v sídle kraja, obvodný úrad, obec, podnikateľ, rozpočtová organizácia, príspevková organizácia, verejná vysoká škola, nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby, určená ako subjekt hospodárskej mobilizácie rozhodnutím ústredného orgánu, alebo písomným príkazom vedúceho ústredného orgánu.²⁸ Ministerstvo obrany SR uplatňuje požiadavky ozbrojených síl na dopĺňanie strát a spotreby na subjektoch hospodárskej mobilizácie, uchovanie výrobných schopností v subjektoch hospodárskej mobilizácie a koordinuje vykonávanie opatrení hospodárskej mobilizácie so subjektmi hospodárskej mobilizácie vo svojej pôsobnosti.

Hospodárska mobilizácia je systém organizačných, materiálnych, personálnych a iných opatrení v krízovom stave (ako aj vo vojnovom stave alebo vojny), ktorými ústredný správny orgán zabezpečuje mobilizačné dodávky tovaru a služieb pre potreby ozbrojených síl, ozbrojených bezpečnostných zborov, ostatných zložiek a občanov, keď vzniká alebo hrozí degradácia spoločenského systému a štátu, riziko značných strát na ľudských životoch a zdraví, hmotnom a duchovnom vlastníctve a majetku.²⁹

Systém hospodárskej mobilizácie je zameraný na prípravu a realizáciu opatrení zaisťujúcich organizovaný prechod vybraných podnikateľských subjektov zo štandardných (nekrízových – mierových) podmienok na vopred naplánovanú činnosť v krízových situáciách. Systém tvorby hospodárskej mobilizácie je možné z časového hľadiska členiť na etapy, ako napríklad – etapu prípravy, etapu transformácie, etapu činnosti systému v krízovej situácii a etapu návratu do pôvodných (štandardných) podmienok.

²⁷ Pozri: Zákon č. 414/2002 Z. z. o hospodárskej mobilizácii. § 8.

²⁸ Pozri: Zákon č. 414/2002 Z. z. o hospodárskej mobilizácii. § 4.

²⁹ Opatrenia hospodárskej mobilizácie sa realizujú diferencovane podľa konkrétnej krízovej situácie, napríklad pozri § 7 zákona č. 414/2002 Z. z. o hospodárskej mobilizácii.

System hospodárskej mobilizácie je budovaný už v období, keď bezprostredne nepôsobia negatívne účinky nevojenskej alebo vojenskej krízovej situácie. V tejto etape prípravy vykonávajú správne orgány činnosti v súlade so stanovenými úlohami zákonom, v rozsahu stanovených právomocí. Právnické a fyzické osoby, ktoré sú subjektmi hospodárskej mobilizácie, vykonávajú činnosti, ktoré sú v súlade s ich predmetom podnikania a pripravujú sa na plnenie úloh v krízových situáciách podľa plánov hospodárskej mobilizácie usmerňovaných kompetentným orgánom štátnej správy. Na naplnení týchto požiadaviek slúži aj jednotný informačný systém hospodárskej mobilizácie, ktorý je sústavou technických a programových prostriedkov a metodických pokynov používaných subjektmi hospodárskej mobilizácie na spracovanie, vyhodnocovanie a prenos údajov o hospodárskej mobilizácii a na zhromažďovanie a triedenie informácií na rozhodovanie štátnych orgánov, orgánov územnej samosprávy a iných subjektov hospodárskej mobilizácie. Je to etapa (obdobie) spracovávania a inovácie legislatívnych noriem, mobilizačných plánov, optimalizácie riadiacich štruktúr, materiálneho zabezpečenia, informačných systémov a podobne. V tomto časovom úseku je realizovaná komplexná príprava celého hospodárstva a jeho jednotlivých subjektov na spôsobilosť plnenia zmluvných úloh – mobilizačných dodávok, po vyhlásení núdzového stavu, výnimočného stavu, vojnového stavu alebo vojny. V tejto etape sa realizuje aj príprava a tvorba mobilizačných rezerv.³⁰

Vychádzajúc z analýzy súčasných bezpečnostných rizík v euroatlantickom a stredoeurópskom priestore, SR vo svojej Bezpečnostnej stratégii SR 2005 upozorňuje na aktuálnosť požiadavky adekvátnej bezpečnosti kritickej infraštruktúry pred terorizmom a potrebu prijímania opatrení na obmedzenie zraniteľnosti prvkov kritickej infraštruktúry, zvlášť systémov nevyhnutných na bezpečný výkon základných funkcií štátu. V nadväznosti na predchádzajúce je možné definovať „kriticú infraštruktúru,“ ako zariadenia, systém alebo ich časti, hmotné, ako aj virtuálne, ktoré sú kľúčové pre bezpečnosť krajiny a jej občanov a zabezpečenie správneho fungovania štátnych a samosprávnych inštitúcií, ako aj podnikateľského a súkromného sektora. Sú to relatívne samostatné systémy, ktorých zničenie alebo narušenie (obmedzenie) funkčnosti by malo závažné následky na ekonomickú a spoločenskú stabilitu, obranyschopnosť a bezpečnosť štátu, fungovanie štátu a zachovanie funkcií spoločnosti, ohrozilo by životy, zdravie, bezpečnosť a ochranu obyvateľstva, ako aj kvalitu života obyvateľstva z hospodárskeho a sociálneho hľadiska. Zraniteľnosť kritickej infraštruktúry je vlastnosť odrážajúca slabé miesto jej sektora, podsektora alebo prvku, zníženú odolnosť voči možnému narušeniu jej funkčnosti, voči poškodeniu alebo zničeniu. Cieľom ochrany a obrany prvkov kritickej infraštruktúry je znížiť riziko ohrozenia existencie, stability a funkčnosti prvkov kritickej infraštruktúry alebo odvrátiť útok na prvky kritickej infraštruktúry, alebo na systém ich ochrany a obrany.

Skutočnosť, že sa v posledných rokoch problematika obrany a ochrany kritickej infraštruktúry dostáva do popredia (v oblasti teoretického rozpracovania – tak v oblasti legislatívnej, ako aj v oblasti praktických opatrení zainteresovaných bezpečnostných subjektov, na globálnej, štátnej a regionálnej úrovni), je dôsledkom nových podmienok ich rozvoja – najmä globalizáciou a systémovou previazanosťou na jednej strane a rastúcimi bezpečnostnými hrozbami a rizikami, na druhej strane³¹. Naša národná filozofia koncepcie ochrany a obrany kritickej infraštruktúry spočíva na premisách, akými sú napríklad: definovanie možných ohrození prvkov kritickej infraštruktúry; systém prevencie proti pôsobeniu rizikových faktorov na prvky kritickej infraštruktúry; odvrátenie možnosti

³⁰ Pozri: BLAŽEK, V. *Obrana a krízový manažment regiónu*. s. 95-106.

³¹ Na nové podmienky zabezpečenia ochrany a obrany kritickej infraštruktúry reaguje aj v podmienkach SR rad dokumentov ako napríklad: Koncepcia kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike a spôsob jej ochrany a obrany 2006, Národný program pre ochranu a obranu kritickej infraštruktúry v Slovenskej republike 2007, Návrh zákona NR SR o ochrane kritickej infraštruktúry 2008.

pôsobenia rizikových faktorov na prvky kritickej infraštruktúry alebo na systém ich ochrany a obrany; zníženie rizika ohrozenia existencie a stability prvku; odvrátenie útoku na prvok alebo na systém jeho obrany a ochrany; odstránenie následkov útoku a primeraná reakcia na narušenie alebo zničenie prvku. K ďalším premisám obrany a ochrany kritickej infraštruktúry patrí, že je v prvom rade národnou (štátnou) zodpovednosťou a je súčasťou spoločného európskeho rámca. Zodpovednosť za obranu a ochranu kritickej infraštruktúry nesie verejná správa (najmä: vláda, súdy, ministerstvá, ozbrojené sily, bezpečnostné zbory, Slovenská informačná služba atď.) spolu s vlastníkmi a prevádzkovateľmi jednotlivých prvkov kritickej infraštruktúry; systém ochrany informácií týkajúcich sa obrany a ochrany kritickej infraštruktúry pred ich zneužitím; pružné nastavenie nástrojov obrany a ochrany kritickej infraštruktúry podľa konkrétnej úrovne rizika. Nebezpečným fenoménom je hrozba kybernetického útoku a strategickou nutnosťou informačná bezpečnosť.³² Ochrana a obrana kritickej infraštruktúry je realizovaná bezpečnostným systémom Slovenskej republiky, ktorý predstavuje mnohorozmerný súbor podsystémov podieľajúcich sa na tvorbe a garancii vonkajšej a vnútornej bezpečnosti.

Obrana a ochrana kritickej infraštruktúry je podpora skutočností, ktoré prispievajú k jej rozvoju a minimalizácii potenciálnych bodov a oblastí zlyhania; konzistentné a kooperatívne partnerstvo medzi vlastníkmi, prevádzkovateľmi a štátnymi a samosprávnymi orgánmi; podpora a spolupráca jednotlivých systémov a podsystémov, existencia záložných alebo náhradných prvkov systému kritickej infraštruktúry. Ochranné opatrenia sú diferencované a úmerné úrovni potenciálneho nebezpečenstva. Technická ochrana využíva najmodernejšie sofistikované technológie a techniku³³

Medzi základné nástroje systému obrany a ochrany prvkov kritickej infraštruktúry môžeme zaradiť:

- Nástroje na prevenciu pred ohrozením – právne normy a technické požiadavky, systém bezpečnostného zabezpečenia a bezpečnostnej dokumentácie, systém ochrany utajovaných skutočností a tzv. citlivých informácií, režimové opatrenia prvku, systém vyrozumienia a varovania orgánov a obyvateľstva, autonómnosť prvku a pod.;
- Nástroje na zníženie rizík ohrozenia existencie a stability prvku – technické prostriedky ochrany, fyzická ochrana a obrana, systém aplikácie fyzickej ochrany a režimových opatrení, plány obrany a ochrany, spravodajská činnosť, činnosť verejnej správy vrátane prokuratúry a súdov;
- Nástroje na odvrátenie útoku na prvok alebo systém jeho obrany a ochrany – zásah bezpečnostnej služby, zásah ozbrojených bezpečnostných zborov, zásah ozbrojených síl, zásah ozbrojených síl spojencov a pod.;
- Nástroje na odstránenie následkov útoku – využitie záložných zariadení, prepojenie funkčných systémov, obnova alebo náhrada poškodených prvkov, uplatnenie direktívnych nástrojov moci štátu, vytvorenie plánu zdravotnej odozvy na ZHN a pod.

Bezpečnostná stratégia SR ukladá vytvoriť primerané rezervy a zásoby na odstránenie rizík, ohrození a riešenie krízových situácií zodpovedajúce ekonomickým možnostiam a stavu bezpečnostného prostredia. Tvorba a zabezpečenie adekvátneho množstva a štruktúry materiálnych a energetických zásob a zdrojov patrí medzi významné priority v oblasti bezpečnostných garancií SR, NATO a EÚ. Tvorba zásob je orientovaná na niekoľko oblastí, medzi rozhodujúce môžeme zaradiť:

---

³² SEDLÁK, V. et al. *Manažérstvo informačnej bezpečnosti - nástroj na zvýšenie ochrany osôb a majetku*. s. 256.

³³ NEČAS, P., BUČKA, P., UŠIAK, J. *Potential security strategies: sophisticated technology driven?* s. 192.

- Oblasť zásob na zabezpečenie chodu ekonomiky a prosperity štátu, znižovania zraniteľnosti ekonomiky nášho štátu, prispôsobenia sa novej ekonomickej situácii vo svete a požiadavkám informačnej spoločnosti globalizujúceho sa sveta;
- Oblasť zásob na zabezpečenie bezpečnosti, obrany bezpečnostných záujmov a obrany suverenity štátu. Význam tejto oblasti vychádza zo skutočnosti, že v súčasnosti rastie energetická a surovinová náročnosť priemyslu, rastú nároky ľudí na kvalitu života, prehĺbuje sa závislosť štátov od životne dôležitých zdrojov a rastie pravdepodobnosť vzniku surovinových a energetických kríz, ktoré môžu viesť až k ozbrojeným konfliktom. Problematika surovín, energie, mnohých výrobkov, ako aj technológií sa stáva významnou oblasťou bezpečnostných záujmov nášho štátu, ako aj spojencov, lebo je bázou obranného potenciálu štátu, ako aj zmluvného spoločenstva.

Uvedené skutočnosti rámcovo naznačujú, aký význam má tvorba zásob pre bezpečnosť štátu a aký pre plnenie úloh obrany, najmä pre zabezpečenie plnenia úloh, podpory obrany, tvorbe obranného potenciálu štátu a obranného spoločenstva. Existencia zásob materiálu, strojov, zariadení a energií je iba jedným z významných predpokladov naplnenia ich pôvodného predpokladu, lebo významná je aj nasledujúca oblasť, a to distribúcia a preprava na miesta ich potreby. Jednotlivé krízové situácie vojenského, ako aj nevojenského charakteru sú charakterizované diferencovaným nedostatkom materiálu, surovín, energií a informačných tokov pre riadiace subjekty krízových štábov, záchranárske subjekty, ako aj ohrozených občanov. O riešenie a odstránenie deficitov nedostatku materiálu, surovín, energií a informačných tokov sa snažia zainteresované orgány štátnej správy a samosprávy využitím teoretických poznatkov a praktickej aplikácie logistiky a moderných informačných technológií. Práve preto v súvislosti s rastom ohrozenia je budovaný a zdokonaľovaný logistický a informačný systém riešenia a zabezpečenia systému plynulého a optimálneho toku materiálov, surovín, energií, ako aj informácií pre krízy vojenského charakteru, majúci uplatnenie a využitie aj v ostatných krízových situáciách.

IV. Východiská realizácie prípravy a podpory obrany krízovým manažmentom verejnej správy štátu a regiónu

Existencia a pôsobenie vojenských, ako aj nevojenských ohrození v pravidelných, ako aj nepravidelných intervaloch, s rôznou intenzitou, s negatívnym vplyvom na obyvateľstvo a štátne orgány viedli v procese vývoja spoločnosti k postupnému budovaniu a kreovaniu adekvátnych síl a prostriedkov krízového manažmentu verejnej správy. Na ohrozenia spoločnosť reagovala aj diferencovanou tvorbou a zdokonaľovaním: bezpečnostného potenciálu štátu, potenciálu obrany štátu, prostriedkov obrany štátu a regiónov, ktoré sú vyjadrením snahy o historicky možnú odozvu na ohrozenia. V týchto súvislostiach sú prostriedky obrany štátu a regiónov: aktívna zahraničná mierová politika, obranná diplomacia, nebojová a bojová činnosť Ozbrojených síl SR, komplex prípravných činností na zabezpečenie obrany, obranné plánovanie, široká ekonomická a kultúrna spolupráca s demokratickými štátmi, rastúca prosperita a ekonomická úroveň štátu a regiónov, vysoký stupeň vnútornej demokracie a spoločensko-politickej aktivity občanov.

Historická skúsenosť, ako aj teória krízového manažmentu potvrdila význam rovnováhy materiálnych a nemateriálnych komponentov bezpečnostného a obranného potenciálu štátu a regiónov. Zámerné a cieľavedomé modelovanie a budovanie bezpečnostného potenciálu štátu, potenciálu obrany štátu a regiónov a prostriedkov obrany štátu a regiónov, ako reálne možnej a primeranej reakcie na vojenské a nevojenské ohrozenia, odhaľuje zložitú

realizovaných činností v dejinnom procese. V súčasnosti poukazuje na mnohé veľmi zložité oblasti, medzi ktoré môžeme zaradiť:

- a) skvalitňovanie a rozvoj nemateriálnych prostriedkov krízového manažmentu vo verejnej správe v oblasti obrany;
- b) materiálnu základňu krízového manažmentu verejnej správy zameranú na plnenie úloh obrany;
- c) výstavbu a optimalizáciu výkonných prvkov na plnenie úloh obrany.

Získaná skúsenosť z mnohých vojnových konfliktov a obrany samostatnosti, občianskej slobody a ideálov demokracie, ako aj národných hodnôt potvrdila synergický efekt spojenia materiálnych prostriedkov obrany a vlasteneckého konania a odhodlania prinášať obety za svoju slobodu, národ a štát. Vojenská veda považuje vojenskú silu a vojenský potenciál za súhrn reálnych materiálnych a duchovných možností spoločnosti, vojenských koalícií, ktoré využíva na vedenie vojny alebo iné vonkajšie či vnútorné činnosti, v súlade s ich bezpečnostnými záujmami s použitím ozbrojených síl – armády. Vojenská sila je kvalitatívny stav, ktorý je podmienený ekonomickými predpokladmi, spoločenskými vzťahmi, politikou a vlastnou armádou. Svojou štruktúrou je vojenská sila systémom ekonomických, vedeckých, sociálnych, duchovných a vojenských potenciálov. Tieto potenciály vyjadrujú kvalitatívne a kvantitatívne možnosti ekonomiky, vedy, sociálno-politických a ideologických vzťahov, ako aj ozbrojených síl štátu, koalície, ktoré je možné použiť na vedenie vojny. Vojenská sila je vždy kvantitatívne i kvalitatívne sociálne podmienená a má svoju sociálnu podstatu a poslanie. Vymedzenie uvedeného pojmu nám potvrdzuje **význam materiálnych a nemateriálnych komponentov obranného potenciálu štátu a regiónov**. Preto je aj tejto problematike venovaná pozornosť v oblasti obrany a táto je neustále dotváraná, rozvíjaná a upevňovaná. Medzi formy rozvoja tejto jednoty môžeme zaradiť:

- a) skutočnosti, ktoré rozvíjajú časti spoločenského vedomia, aktivitu a odhodlanie občanov aktívne vstupovať do obranných činností;
- b) skutočnosti, ktoré priamo alebo sprostredkovane vytvárajú optimálne podmienky pre sily obrany a na obranné činnosti.

Materiálny potenciál je zdrojom a základom duchovných síl občanov a armády. Duchovné prvky nie sú ani pasívnym odrazom materiálnych prvkov, ani ich mechanickým následkom. Majú vždy aktívnu úlohu v zmene vojenskej sily, v efektívnosti jej využitia, zvyšujú alebo znižujú veľkosť alebo efektívnosť materiálnych prvkov. Zatiaľ čo materiálne prvky vojenskej sily pôsobia na protivníka bezprostredne fyzicky i morálne psychologicky, duchovné prvky pôsobia predovšetkým morálno-psychologicky. Historická vojnová skúsenosť potvrdzuje, že štát, ako aj región nemôže byť obrans schopný bez veľkého hrdinstva ľudu, realizujúceho bojové a nebojové činnosti v núdzových podmienkach za situácie nesmiernych obetí na životoch, zdraví a obmedzení kultúry svojho života.

Príčiny, cieľ a charakter konkrétneho vojenského konfliktu bezprostredne ovplyvňuje obsah a prejavy duchovného činiteľa. Duchovný činiteľ ako jedna významná stránka vojenskej sily nevytvára predpoklad úspechu vo vojne sama osebe, ale iba keď sa opiera o materiálnych činiteľov. Jednota a vzájomný súlad materiálneho a duchovného činiteľa vytvára priaznivé predpoklady na úspešné vedenie vojny. Duchovný činiteľ je špecifickým prejavom spoločenského vedomia, vyjadrujúcim stupeň odhodlanosti a schopnosti nás plniť sociálne, ekonomické, politické a vojenské úlohy. K duchovnému činiteľovi, najmä do jeho politickej a morálnej formy, pristupujú tie dynamické prvky spoločenského vedomia, ktoré najhlbšie odrážajú uvedomené, sociálno-triedne vzťahy ľudí k spoločenským javom, k cieľom vojny, k charakteru a následkom vojny a ich duchovné spôsobilosti dosahovať víťazstvo nad protivníkom. Duchovný činiteľ je dynamickou veličinou a jeho zmeny závisia od mnohých príčin, napríklad od víťazstva a porážky

vlastných vojsk, od kvality prípravy vojsk, od spojeneckej spolupráce, od profesionality veliteľského zboru, od schopnosti odolávať ideologickému pôsobeniu protivníka. Stavom duchovného činiteľa sa rozumie celkový prejav komplexu konkrétnych ideí, názorov a cieľov, ktoré v danom okamihu prevládajú vo vedomí obyvateľstva a podmieňujú kvalitatívnu úroveň ich duchovných možností. Stav duchovného činiteľa je v transformovanej forme vyjadrený v efektívnosti riešenia sociálnych, ekonomických, politických a vojenských úloh a v aktivite občanov. Medzi základné funkcie duchovného činiteľa môžeme zaradiť:

- vytváranie základnej ideologickej a morálno-politickej orientácie občanov;
- zjednocovanie zainteresovaných subjektov na plnení úloh obrany;
- formovanie a vytváranie motivácie, ako aj bezprostredného stimulu pre obranné činnosti.

Duchovný potenciál vyjadruje stupeň pripravenosti občanov a príslušníkov ozbrojených síl znášať útrapy vojny a uchovať si vôľu na dosiahnutie víťazstva. Je odrazom politického zriadenia, jeho súladu so záujmami občanov a presvedčením, ako aj vedomím o spravodlivosti alebo o nespravodlivosti vojny. Duchovný potenciál ako relatívne samostatná súčasť vojenskej sily preniká do všetkých jej prvkov. Aktívne pôsobí na život spoločnosti a prostredníctvom ekonomiky, vedy, sociálnych vzťahov a vojenského potenciálu trvalo priamo, ako aj nepriamo pôsobí na vojenskú silu. Podmieňuje efektívnosť využívania a optimalizáciu vzťahov všetkých prvkov vojenskej sily.

Základom efektívnej obrany je jednota materiálnych a duchovných komponentov obranného potenciálu. Táto jednota má svoje vyjadrenie v adekvátnej príprave obrany a podpore obranných činností. Príprava na obranu zahŕňa súbor opatrení, ktorými verejná správa a občania zabezpečujú a realizujú úlohy obrany v čase mieru, vo vojenskej a nevojenskej oblasti. Vo vojenskej oblasti to je najmä príprava ozbrojených síl, ktorá sa vykonáva formou výcviku, pôsobením vojenských častí na zahraničných misiách, spoluprácou pri plnení úloh so spojencami, moderným vyzbrojením, ako aj zabezpečením mobilizačnej pohotovosti, výstavbou a prípravou vojenských objektov v pôsobnosti rezortu obrany, systémom obranného plánovania a pod. V nevojenskej oblasti je pozornosť sústredená najmä na civilné núdzové plánovanie; tvorbu a korekciu legislatívneho prostredia; systém riadenia krízového manažmentu obrany v čase vojny a vojnového stavu, prípravu orgánov štátnej správy a samosprávy, spoločenských organizácií a občanov na obranu. Uvedené skutočnosti potvrdzujú primárny význam systému dlhodobej a komplexnej prípravy na obranu, a to na štátnej, ako aj regionálnej úrovni. Komplexná príprava na obranu je podmienená stupňom pripravenosti ozbrojených síl na vedenie bojovej činnosti a plnenie úloh vymedzených zákonmi a medzinárodnými zmluvami na jednej strane, a na pripravenosti štátu zabezpečiť potreby ozbrojených síl na vedenie bojovej činnosti a stanovených úloh, na zabezpečenie základných potrieb obyvateľstva a vlastných funkcií štátu v období hrozby krízovej situácie – vojnového stavu a vojny, na strane druhej.

Môžeme preto konštatovať, že **systemová príprava zabezpečenia obrany štátu a regiónov** je dlhodobý proces, ktorý sa vykonáva najmä v nasledujúcich oblastiach: obranné plánovanie; výstavba a priebežná optimalizácia systému riadenia a realizácie úloh obrany, ako aj mobilizácie ozbrojených síl; príprava vo vojenskej oblasti, najmä ozbrojených síl (výstavba organizačných štruktúr a vyzbrojovanie zodpovedajúce plneniu plánovaných úloh); príprava v civilnej (občianskej) oblasti, najmä orgánov štátnej správy a občianskej samosprávy, občanov (teoretická príprava a praktický nácvik /výcvik/ subjektov plniacich úlohy obrany, ako aj mobilizácie); všestranné zabezpečenie v oblasti logistiky (príprava mobilizačných zdrojov vytvára podmienky na prípravu hospodárstva, ozbrojených síl a občanov na obranu v čase mieru a v období vojnového stavu a vojny); výcvik záloh na mobilizačné doplnenie

ozbrojených síl; príprava vojenskej a civilnej spolupráce so spojencami a medzinárodnými organizáciami; kontrola pripravenosti.

Úspešnosť činností vlastných ozbrojených síl a síl spojencov pri obrane štátu vojenskými a nevojenskými prostriedkami je významne podmienená možnosťami štátu pripraviť a zabezpečiť vhodné podmienky na ich činnosť (ako host'ujúca krajina). To vyžaduje od orgánov verejnej správy vytvárať predpoklady a podmienky na plnenie úloh podpory obrany, realizovať prípravu podpory obrany krízovým manažmentom na jednotlivých úrovniach, ako aj na úrovni regiónov.

Súčasná bezpečnostná situácia vyžaduje budovanie moderných, efektívnych, udržateľných a použiteľných síl, ktoré budú schopné podieľať sa na celej škále operácií a zásahov. Sily musia byť pripravené, vysoko funkčné, agilné, interoperatívne, kvalitne vyzbrojené a vystrojené, materiálne zabezpečené, vycvičené a pripravené tak, aby dokázali plniť stanovené úlohy v dynamickom bezpečnostnom prostredí a používať silu a disponibilné prostriedky selektívnym spôsobom. Aktuálne je aj vytváranie spoločných spôsobilostí ozbrojených síl a bezpečnostných zborov s cieľom dosiahnuť pri ich nasadení synergický efekt. Plnenie uvedených úloh je možné iba za predpokladu existujúceho systému podpory obrany, ktorý v sebe zahŕňa koaličnú, štátnu, ako aj regionálnu úroveň a multirezortnú obsahovú štruktúru. V celom tomto procese v štátnom a regionálnom rozmere zohrávajú podstatnú úlohu najmä orgány štátnej správy, orgány samosprávy, súkromné spoločnosti, občianske organizácie, politické hnutia, ktoré realizujú prípravu na obranu prostredníctvom realizácie súboru zákonmi stanovených činností a úloh v čase mieru. Práve preto pod pojmom **podpora obrany**³⁴ rozumieme rozvoj a udržiavanie obrannej infraštruktúry, tovarov, služieb a činností, ktoré sú poskytované ozbrojeným silám na zabezpečenie obrany štátu, ktoré sa uhrádzajú zo štátneho rozpočtu. Civilnú podporu obrany tvoria aj služby a činnosti poskytované ozbrojeným silám, ako sú najmä finančné, zdravotné, veterinárne, dopravné, prepravné, telekomunikačné, poštové, zásobovacie, ubytovacie, výskumné a vedecké služby, výrobná, opravárenská a stavebná činnosť. Súčasťou podpory obrany je obranná infraštruktúra, ktorá slúži v čase vojny a vojnového stavu na zabezpečenie obrany. Subjekty obrany na regionálnej úrovni sú príslušné orgány miestnej štátnej správy, orgány územnej samosprávy, orgány a časti záujmovej samosprávy, právnické a fyzické osoby, ich vzťahy, činnosti a kompetencie vymedzené zákonnými normami, materiálne a duchovné prostriedky, slúžiace na plnenie obranných a ochranných opatrení a úloh. Tieto subjekty realizujú v jednotlivých oblastiach opatrenia, zabezpečujúce čo najlepšie podmienky pre činnosť ozbrojených síl, na zabezpečenie rastu bezpečnostného a obranného potenciálu, na zabezpečenie efektívneho fungovania orgánov verejnej správy a samosprávy v krízovej situácii vojenského charakteru a primerane bezpečný a dôstojný život občanov. Ich pozornosť je sústredená aj v tejto oblasti na prevenciu a prípravu vymedzených síl a prostriedkov, ako aj občanov, na adekvátnu reakciu vo všetkých oblastiach, úrovniach a časových úsekoch priebehu krízy vojenského charakteru. Dynamické zmeny v bezpečnostnom prostredí a zbraňových systémoch potenciálnych agresorov vyžadujú, aby aj krízový manažment na regionálnej úrovni bol pripravený plniť úlohy, vyplývajúce zo zmenených podmienok, s maximálne možným využitím špecifik krízového manažmentu na regionálnej úrovni.

Záver

Prezentovaná rámcová analýza vybraných otázok obrany a krízového manažmentu verejnej správy ukazuje na zložitosť systému bezpečnosti, podmienenosť vnútornej

---

³⁴ Stretávame sa s pojmami podpora obrany, civilná podpora obrany, ako aj občianska podpora obrany tieto kategórie spresňujú rozsah a obsah predmetných problematik.

a vonkajšej bezpečnosti, ako aj na potrebu realizácie úloh prípravy obrany. Autori sa v štúdiu snažili priblížiť a objasniť niektoré základné pojmy, odhaliť širšie súvislosti a naznačiť potenciálne tendencie vývoja v tejto oblasti. Sú presvedčení, že aj touto cestou prispeli k naplneniu niektorých z požiadaviek záverov integrovanej vedeckovýskumnej úlohy „Teória a metodológia krízového manažmentu vo verejnej správe ako aplikovanej vednej disciplíny a transfer jeho poznatkov do praxe subjektov verejnej správy“ a čiastkovej vedeckovýskumnej úlohy „Získavanie, spracovanie a využívanie poznatkov krízového manažmentu vo verejnej správe v praktickej riadiacej činnosti pracovísk krízového manažmentu miestnej štátnej správy“. Súčasne, popularizáciou vedeckých poznatkov, ako aj odbornou diskusiou k predmetným otázkam pomohli v rámci svojich možností „motivovať zamestnancov krízového manažmentu vo verejnej správe k aktívnej účasti na teoretických, teoreticko-praktických seminároch a konferenciách, venovaných problematike krízového manažmentu a ochrany obyvateľstva.“³⁵.

Literatúra

- Bezpečnostná stratégia Slovenskej republiky 2005. Schválená Národnou radou Slovenskej republiky 27. septembra 2005
- BLAŽEK, V. *Album názorných pomôcok a vybraných materiálov k otázkam obrany a krízového manažmentu regiónu /metodická pomôcka/*. Bratislava : Akadémia PZ, 2009, 131 s. ISBN 978-80-8054-462-1.
- BLAŽEK, V. *Obrana a krízový manažment regiónu*. Bratislava : Akadémia PZ, 2007, 144 s. ISBN 978-80-8054-428-7.
- BUZALKA, J. *Krízový manažment vo verejnej správe*. Bratislava : Akadémia PZ, 2008, 289 s. ISBN 978-80-8054-451-5.
- BUZALKA, J. *Teoretické a metodologické základy krízového manažmentu vo verejnej správe. Záverečná správa čiastkovej vedeckovýskumnej úlohy*. Bratislava : Akadémia PZ, 2006. 45 s.
- BUZALKA, J. *Získavanie, spracovanie a využívanie poznatkov krízového manažmentu vo verejnej správe v praktickej riadiacej činnosti pracovísk krízového manažmentu miestnej štátnej správy. Záverečná správa čiastkovej vedeckovýskumnej úlohy*. Bratislava : Akadémia PZ, 2010. 69 s.
- JURČÁK, V., SPILÝ, P. Využitie situačného riadenia na predikciu bezpečnostných hrozieb a rizík. In *Metody analýzy a predikce bezpečnostných hrozieb a rizik - východiska pro tvorbu prognostických scénářů : sborník z odborného semináře* : Brno, 20. listopadu 2008. Brno : Univerzita obrany, 2008, s. 61. ISBN 978-80-7231-590-1.
- KELEMEN, M., NEČAS, P., KRIŽOVSKÝ, S., KOVÁČOVÁ, L. The comprehensive approach: an effective tool in the pursuit of national security and defense interests? *In Connections : the quarterly journal*. - ISSN 1812-1098. - Roč. 9, č. 2 (2010), s. 79-88.
- KELEMEN, M., HALÁDIK, J., KRAJNÍK, V., DEMETRIAN, J. Medzinárodné projekty edukácie personálu a výchova doktorandov v oblasti bezpečnosti, obrany a zahraničných aktivít ochrany osôb a majetku. In *Bezpečnosť a bezpečnostná veda: zborník vedeckých a odborných prác: medzinárodná vedecká konferencia 7.-8.10.2009*. AOS: LM, 2009, s. 235-240. ISBN 978-80-8040-372-0.
- MIKOLAJ, J. et al. *Krízový manažment ako spoločensko-vedný problém*. Žilina : RVS – vydavateľstvo FŠI Žilinskej univerzity v Žiline, 2000, 141 s. ISBN 80-888 29-54-2.

---

³⁵ BUZALKA, J. „Získavanie, spracovanie a využívanie poznatkov krízového manažmentu vo verejnej správe v praktickej riadiacej činnosti pracovísk krízového manažmentu miestnej štátnej správy.“ s. 27.

NEČAS, P., BUČKA, P., UŠIAK, J. Potential security strategies: sophisticated technology driven? In *AARMS : Academic and Applied Research in Military Science*, ISSN 1788-0017. 2010, Vol. 9, No. 1, s. 192.

Obranná stratégia Slovenskej republiky. Schválená NR SR 23. septembra 2005.

SEDLÁK, V. et al. Manažérstvo informačnej bezpečnosti - nástroj na zvýšenie ochrany osôb a majetku. In *Bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci 2009 : IX. ročník mezinárodnej konferencie* : Ostrava, 12.-13. května 2009. Ostrava : Vysoká škola báňská - Technická univerzita, 2009, s. 256. ISBN 978-80-248-2010-1.

Ústava Slovenskej republiky.

Zákon č. 227/2002 Z. z. Ústavný zákon o bezpečnosti štátu v čase vojny, vojnového stavu, výnimočného stavu a núdzového stavu.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore.

Zákon NR SR č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva.

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže.

Zákon č. 129/2002 Z. z. o Integrovanom záchrannom systéme.

Zákon NR SR č. 387/2002 Z. z. o riadení štátu v krízových situáciách mimo času vojny a vojnového stavu.

Zákon č. 319/2002 Z. z. z 23.mája 2002 o obrane Slovenskej republiky.

Zákon č. 321/2002 Z. z. z 23. mája 2002 o ozbrojených silách Slovenskej republiky.

Zákon č. 414/2002 Z. z. z 29.mája 2002 o hospodárskej mobilizácii a o zmene zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 274/1993 Z. z. o vymedzení pôsobnosti orgánov vo veciach ochrany spotrebiteľa v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 569/2005 Z. z. z 8. novembra 2005 o alternatívnej službe v čase vojny a vojnového stavu.

Zákon č. 570/2005 Z. z. z 8. novembra 2005 o branej povinnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Key words: defence, crisis management, military crises, security system, defence system, the security environment, the strength of crisis management, crisis management resources, support for defence, defence capabilities

Summary

The process of constituting a crisis management system of public administration is directly dependent on the development of forms of human social systems and the congregation. Their quality and their historical development predetermined the extent to which a particular society consciously prepared to real and potential forms of threat. Natural disaster and apocalypse, epidemics and pandemics, armed conflicts, violence and wars were the basic areas in which society learned to resist threats and to implement measures ensuring the historically contingent safety. Process of understanding the forms and extent of a danger; retained, spread and generalized experience of ensuring security, ways to resist and reflect hazards; forms of citizen protection, ensuring security and prosperity of a threatened society; led to the theoretical foundations of crisis management in public administration, and its gradual constitution. Based on the sources of danger, attention was focused on two main areas, namely internal security and external security. The sources of threats were presented in the broadest understanding as natural threats and threats to civilization, or a combination of both. In defence against external, particularly military threats; crisis management attention was focused on monitoring the ongoing quantitative and qualitative processes of warfare and

the implementation of such measures to create, strengthen and guarantee a stable and balanced security environment. At present, to ensure the safety and to respond to real threats, Slovak Republic entered NATO and the EU by the adoption of Security Strategy of 2005 and the Defence Strategy of 2005. Development of crisis management with the acceptance of qualitative and quantitative changes in weaponry and the army equipment, coalitions and state or non-state actors capable of altering the security environment; altogether mean a significant development of security and defence forces. Theory that external instability and potential threats can be successfully faced only provided adequate internal security and preparedness of adequate forces and resources was correctly applied. Prevention of military threat or war is contingent on the nature of political forces, their military and economic potential and having an interest in military aggression or a war on one hand, and counter-reaction of entities that are fighting against this threat on the other. In this context, attention of crisis management in public administration is focused on problems of training and defence, especially in sphere of prevention of armed conflict emergence, and to help society with segueing from one state – peace, to another state - war. Historical experience, as well as the theory of crisis management, confirms the importance of balancing material and immaterial components of security and defence potential of the state and region. Deliberate and purposeful modelling and building a security potential of the state, safety potential of national defence and regions and means of national defence and regions, as feasible and appropriate response to military and non-military threats, reveals the complexity of the activities performed in the historical process. Experience acquired in many conflicts and self-defence, civil liberties and ideals of democracy and national values confirmed the synergistic effect of coupling material resources and patriotic defence costs and commitment to make sacrifices for their freedom, nation and state. Basis for effective defence is the unity of material and spiritual components of defence capabilities. This unity is expressed in the preparation of adequate defence and in supporting these activities. We believe that lessons learned will be appropriately used in the evaluation of strategic defence of the Slovak Republic by the end of 2011.

*doc. Mgr. Dr. Vladimír Blažek, CSc.
Akadémia Policajného zboru v Bratislave
Sklabinská 1
835 17 Bratislava 35
e-mail: vladimir.blazek@minv.sk*

*brig. gen. doc. Ing. Miroslav Kelemen, PhD.
Akadémia ozbrojených síl GMRŠ
Demänová 393
031 01 Liptovský Mikuláš
e-mail: miroslav.kelemen@aos.sk*

Recenzenti: plk. prof. Ing. Václav Krajník, CSc., prof. Ing. Bedřich Šesták, DrSc.